

BİLANÇO

TÜRMÖB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 67 • MAYIS 2002

FIYATI:2.500.000.-TL.

- *Vergi yasaları ve idaresi değişiyor*
 - *OECD ülkelerinde vergi yükü azalıyor*
 - *Temel sorun borç stoku*
 - *Bor madeni*
 - *AB 2002'den umutlu*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Barış TOPRAK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ümit Matbaası
(0.312) 419 38 26

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Değişim sırası vergi sistemi ve idaresinde

Dergimizin Nisan sayısında 2001 yılı vergi inceleme sonuçlarını yayınlamıştık. Bu sonuçlar vergi ve vergi sistemimiz açısından önemli dersler içeriyor. Denetim kadrolarındaki erime ve vergi denetim oranlarındaki düşüşe karşın kısıtlı imkanlarla yapılan denetimlerde bile bulunan matrih farklarının büyük boyutlara ulaştığını ortaya koydu. Bu haberimiz yazılı ve görsel basında geniş yer aldı. Çok sayıda köşe yazarı yazılarında bu konuyu işlediler.

Bu sayımızda da vergi sisteminde yapılması planlanan değişikliklere ayrıntılı bir şekilde yer verdik. Ekim ayından itibaren vergi yasalarında önemli değişiklikler yapılacak. Dolaylı vergiler kapsamında ilk değişikliği ÖTV oluşturdu. Bunu basit usule tabi mükelleflerin KDV kapsamı dışına çıkarılması izleyecek.

Gelir vergisi ve kurumlar vergisinde de önemli düzenlemeler öngörülüyor. Vergi sistemine ilişkin bu düzenlemelerin yanı sıra vergi idaresi de önemli bir değişim ve yenilenme sürecine girecek. Bu değişikliklerin neler olduğu ve neleri kapsadığını okuyucularımızın bilgisine sunuyoruz.

Sayfalarımızda, ekonomik gelişmelere, dünya ekonomisindeki beklenti ve tahminlere de ayrıntılı olarak yer verdik. Beğeniyle okuyacağınızı umarız.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Vergi politikaları ve idaresi yeniden yapılandırılacak

Vergi yasaları ve idaresi değişiyor

Maliye Bakanlığı vergi politikalarının ve vergi idaresinin yeniden yapılandırılması amacıyla 2003 yılına kadar vergi yasalarında ve vergi idaresinde önemli değişiklikler gerçekleştirecek. Vergi politikalarını ve vergi idaresini yeniden yapılandıracak politikalara ilişkin genel çerçeve Bakanlar Kurulu tarafından da karara bağlandı. Vergi sistemi ve maliye idaresine ilişkin hedefler üç yılda gerçekleştirilecek.

Yeniden yapılandırma çerçevesinde, gelir vergisi tarifesinde indirimle gidilecek, yatırım indirimi daraltılacak, gerçek kişilerin yatırım fonlarından elde ettikleri kazançlar vergilendirilecek, beyan sistemi basitleştirilecek, bazı istisnalar kaldırılacak. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yapılacak düzenlemelerle, faiz gelir ve giderlerine endeksleme getirilecek, serbest bölgelerde uygulanan istisnalar kaldırılacak, kurumlar vergisi oranı aynı kalırken, kurum kazançları üzerindeki vergi yükü düşürülecek, karın serma-

yeye eklenmesi kar dağıtımını sayılacak.

Vergi idaresinin yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak, uzmanlaşma geliştirilecek, genel müdür yardımcıları ile şube müdürlerinin sayıları artırılabilecek, gelir idaresinde çalışanların özlük hakları iyileştirilecek, sözleşmeli istihdama olanak sağlanacak, elektronik muhasebe sistemine geçilecek, beyannameler internet ortamında verilebilecek, denetim etkinleştirilecek, büyük mükelleflere hizmet verecek ayrı bir birim kurulacak, gelir ve kurumlar vergisinde taksit sayıları azaltılacak.

Vergi sistemindeki değişikliklerin ilk ayağını Özel Tüketim Vergisi oluşturdu. İkinci aşamada yapılacak düzenlemeler ise 2002 yılı Ekim ayı sonuna kadar TBMM'ne sunulacak. Dünya Bankası ile ortak yürütülen vergi idaresine ilişkin düzenlemelerle vergi idaresi yeniden organize edilecek. Bu amaçla Maliye Bakanlığı bünyesinde bir denetim

koordinasyon birimi oluşturulacak. Bu birim Kasım ayı sonuna kadar, bir sonraki yıl için bir denetim planı hazırlayacak.

Maliye Bakanlığı Eylül ayı sonuna kadar ödenmemiş vergi borçlarının tahsilatını güçlendirmek amacıyla bir strateji geliştirecek. Denetim kadroları artırılacak.

Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen karara göre vergi politikası ve vergi idaresinin geliştirilmesine dönük olarak yapılacak çalışmalar şu şekilde belirlendi.

Vergi politikası

Dolaylı vergiler

Dolaylı vergilere ilişkin düzenlemede ilk aşamayı Özel Tüketim Vergisi oluşturdu. Ekim ayında TBMM'ye sevk edilecek ve 2003 yılında yürürlüğe girecek olan düzenlemeyle basit usule tabi mükellefler KDV'den muaf tutulacak. Basit usulde vergilendirilenlerden mal veya hizmet alanlar, katma değer vergisi indirimi yapamayacaklar, gerçek usulde vergilendirilenlerden mal ve hiz-

met satın alan basit usulde vergilendirilen mükellefler ise ödedikleri katma değer vergisini gider kaydedecekler.

Yine aynı dönemde yürürlüğe girecek bir diğer uygulamada finansal kiralamanın vergilendirilmesi ile ilgili. Bu düzenleme ile finansal kiralamada vergi uygulaması uluslararası muhasebe standartlarına uygun hale getirilecek.

Doğrudan vergiler

Doğrudan vergilerle ilgili düzenlemelerde 2002 yılı Ekim ayında TBMM'ye sunulacak uygulamaya 2003 ile 2004 yıllarında geçilecek.

Gelir vergisi tarifesi

Geçici süre ile uygulanmakta olan gelir vergisi tarifesinde yüzde 20'den başlamakta ve yüzde 45'e kadar çıkmaktaydı. Bu oranlar 2002 sonuna kadar uygulanacak, 2003 yılından itibaren ise oranlar yüzde 15-40 olacak.

Öte yandan esas olarak ücret dışı gelir ve kurumlar vergisi üzerinden hesaplanan yüzde 10 oranın-

daki fon payı uygulaması ana vergi oranlarına eklenerek kaldırılacak ve böylece vergi uygulamasında basitlik sağlanacak.

Özel gider indirimi kaldırılarak vergi indirimi haline dönüştürülecek.

Yatırım indiriminin kapsamı daraltılarak tek oranlı bir hale getirilecek. Düşünülen yatırım indirimi oranı yüzde 30-40 olup bölgeler veya sektörler itibarıyla farklı oran uygulaması yapılmayacak. Yatırım indiriminin tek oranlı ve kapsamının daha sınırlı hale getirilmesine paralel olarak, yatırım indirimi tutarı üzerinden ödenen gelir vergisi stopajı 2004 yılında kaldırılacak.

Temettü vergilemesinde istisnalar kaldırılacak, halka açık şirketler ile diğer şirketlerin temettüleri üzerindeki stopaj eşitlenecek. Kurum kazançlarının etkin olarak vergilenmesinin sağlanması için gerekli önerilerin alınmasına paralel olarak, temettü gelirlerine

uygulanan gelir vergisi stopaj oranı kademeli olarak indirilecek.

Faiz ve benzeri gelirlerdeki vadeye bağlı stopaj uygulamasına son verilecek, finansal araçlar üzerindeki reel vergi yükü eşitlenecek. Bu amacın gerçekleştirilmesinde, üç ay vadenin üzerindeki mevduat faizleri endeksleme yapılarak stopaja tabi tutulacak, DTH'ların vergi yükü TL mevduatın vergi yüküne yaklaştırılacak. Endeksleme uygulamasında kullanılan yöntem gözden geçirilerek, mevcut uygulama sorunları ortadan kaldırılacak.

Mevcut istisna ve muaflıklar kaldırılarak, bütün dernek ve vakıflar tarafından elde edilen menkul sermaye iratlarının stopaj yoluyla vergilendirilmesi sağlanacak. Yatırım fonlarının kazançlarının kurumlar vergisinden istisna tutulmasına devam edilecek, gerçek kişilerin fonlardan elde ettikleri gelirler ise diğer benzer gelirler gibi vergiye tabi tutulacak. Beyan sistemi gözden geçirilerek daha basit bir sistem kurulacak, esas olarak üniter bir yapıya

geçilecek. Beyan sınırı uygulaması rasyonel hale getirilecek ve beyan sınırını aşan geliri olanların bu gelirlerinin toplanarak beyan edilmesi sağlanacak.

Finansal kiralamada vergi uygulaması uluslararası muhasebe standartlarına uygun hale getirilecek. Gelir Vergisi Kanunu'nun 23/14. maddesinde yer alan istisna kaldırılacak, irtibat bürolarında çalışan ücretlilerin gelirleri vergilendirilecek.

Kurumlar Vergisi

İşletmelerin elde ettiği faiz gelir ve giderleri endekslemeye tabi tutularak gelir ve gider yazılacak. OECD ve CFC uygulamalarına paralel düzenlemeler yapılacaktır. Düzenlemeler günün koşullarına uygun hale getirilecek. Vergi kanunlarında ve diğer kanunlarda yer alan mevcut vergi istisna ve muafıkları gözden geçirilerek asgari düzeye indirilecek, vergi kanunları dışındaki kanunlarda vergi istisna ve muafıklarına yer verilmeyecek. Halen yürürlükte olmayan ve ciddi vergi kaybına yol açacak herhangi bir istisna ve muafiyet getirilmeyecek ve uygulanmayacaktır.

Serbest bölgelerde uygulanan istisnalar (gelir ve kurumlar vergisi istisnaları dahil) kaldırılacaktır.

Serbest bölge kazançları; bölgede şirket kurulması ve yurt içi pazara satış oranının yüzde 15'i geçmemesi koşuluyla düşük oranda vergiye tabi tutulacaktır. Bölgede çalışanların ücretleri tam olarak vergilendirilecek.

Kurum kazançlarının vergilemesi, yatırım indirimi, serbest böl-

geler gibi yaygın istisna ve muafıkların daraltılmasına paralel olarak aşağıdaki şekilde değiştirilecek:

- Kurumlar vergisi oranı değiştirilmeyecek, ancak kurum kazançları üzerindeki vergi yükü düşürülecek.

- Kurum bünyesinde alınan stopaj dağıtımına bağlı olarak yapılmaya devam edecek, ancak istisna kazanç ayrımı yapılmayacaktır.

- Karın sermayeye eklenmesi kar dağıtımı sayılacaktır.

- Vergi alacağı uygulaması kaldırılacak, gerçek stopaj tutarı mahsup edilecek.

- Kurumun kazançları üzerindeki azami vergi yükü, gelir vergisi tarifesinin en üst dilimine uygulanan oranın azami 5 puan üstünü (yüzde 50'yi) geçmeyecek.

- Yukarıda amaçları sağlayan bir entegrasyon modeli çerçevesinde gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Vergi İdaresi

Gelirler Genel Müdürlüğü ilke olarak fonksiyonel yapıya uygun şekilde yeniden örgütlendirilecek. Bu çerçevede söz konusu yapıyı karşılayacak yeterli sayıda genel müdür yardımcılığı, daire başkanlığı, şube müdürlüğü ve uzmanlıklar oluşturulacaktır.

Merkez ve taşrada uzmanlaşmaya gidilecek ve bu kapsamda gelir idaresi personelinin büyük ölçüde yüksek öğrenimli uzmanlardan oluşması sağlanacaktır. Fonksiyonel alanlara göre yeterli tip ve sayıda uzmanlık kadroları oluşturulacaktır. Örneğin, vergi uy-

gulaması için vergi uzmanlığı, vergi politikası için ekonomi uzmanlığı, bilgi işlem için programcı, sistem analisti, istatistik için istatistik uzmanlığı kadroları oluşturulacaktır.

Vergi politikası bölümü, Genel Müdürlüğe bağlı olarak fonksiyonel örgütlenme çerçevesinde yeniden yapılandırılarak geliştirilecek. Bu kapsamda bütçe, vergi modelleri, araştırma ve istatistik fonksiyonlarının geliştirilmesi, vergi kanun tasarılarının hazırlanması, diğer düzenlemelerin yapılması ve uygulamaların izlenmesi için yeterli sayıda (genel müdür yardımcılığı, daire başkanlığı, şube müdürlüğü ve uzmanlıklar gibi) kadro oluşturulacaktır.

Gelir idaresinin görevini gereği gibi yerine getirmesi için gerekli personel istihdam edip bu personelin idarede uzun vadeli olarak hizmet etmesini sağlamak üzere, özlük hakları ayrı bir sistem dahilinde ekonomide yer alan sermaye ve para piyasası kurumlarına paralel olarak düzenlenecek. Geçici sürelerle sözleşmeli eleman istihdam edilmesi ve bu elemanlara yeterli ücretin ödenmesi imkanı sağlanacaktır.

Vergi kimlik numarası uygulamasının yaygınlaştırılmasına devam edilerek ekonomik olayların vergi kimlik numarası altında izlenmesi sağlanacak ve denetim birimlerinin bu bilgileri etkin bir şekilde kullanması için gerekli teknik alt yapı oluşturulacaktır. Vergi idaresinin bütün birimlerinin tam otomasyona geçirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda "VE-

DOP-2 (Vergi dairesi tam otomasyon projesi-2)" hayata geçirilerek vergi dairelerinin çoğu otomasyonlu hale getirelerek, veri ambarı kurulacak ve vergi istihbarat merkezi güçlendirilecek.

Elektronik muhasebe sistemine geçilecek

Beyannamelerin kademeli olarak internet yoluyla toplanmasına başlanacak. Etkin ve kurumsallaşmış bir denetim için gerekli alt yapı oluşturulacak. Bu kapsamda Bakanlık düzeyinde bir denetim koordinasyon birimi oluşturulacak ve bu birim merkezi ve yerel denetimin etkin ve verimli bir şekilde yapılmasında koordinasyon sağlayacak. Koordinasyon biriminde Müsteşar, Teftiş ve Hesap Uzmanları Kurulu Başkanları ile Gelirler Genel Müdürü yer alacak.

Koordine edilmiş yıllık denetim planı hazırlanacak

Mükellef gruplarına göre veri tabanı geliştirilecek ve bu gruplara dönük ayrı denetim stratejileri oluşturulacak. Elektronik beyanname ve elektronik muhasebe sisteminin geliştirilmesi ile toplanacak veriler vergi tabanında değerlendirilecek.

Denetlenen mükellefler ve denetim sonuçları izlenerek denetim istatistik tabanı oluşturulacak ve

denetim için ileriye dönük risk alanları belirlenmesinde kullanılacak.

Vergi istihbarat merkezinde vergi kimlik numarası altında toplanan bilgilerin denetim için etkin bir şekilde kullanılmasına dönük olarak bilgileri sınıflandıran, riskli mükellef ve alanları denetim için seçen ve ön bilgisayar denetiminden geçiren programlar

oluşturulacak.

Kamu kesimi harcamaları vergi kimlik numarası altında izlenecek. Kamu kesiminin halen ekonomide önemli bir paya sahip olduğu ortamda ekonominin önemli bir kesimini kapsayacak olan bu veri tabanı denetimin etkinliğini artıracak. Bu kapsamda örneğin;

* Devlet Malzeme Ofisi alımları,

* Sosyal güvenlik kurumlarının eczanelere ilaç ödemeleri,

* Kamu ihaleleri sonucu yapılan alımlar,

Veri tabanında vergi kimlik numaraları altında toplanacak.

Denetim elemanlarının özlük hakları sermaye ve para piyasası kurumlarına paralel olarak yenden düzenlenecek.

İç denetim iyileştirilecek

İç denetim, vergi idaresinin etkinlik ve verimliliğin artırılması amacıyla geliştirilecek.

Her sene belli sayıda denetim elemanı iç denetim için görevlendirilecek.

Yıllık iç denetim planı hazırlanacak. İç denetimde, personelin kanunlara, tebliğlere, yasal direktiflere, uygulama ve işlem yönergelerine ve diğer ilgili kurallara uyumu denetlenecek. İç denetim sonuçları her sene toplanarak analiz edilecek.

Büyük mükelleflere ayrı hizmet

Büyük mükellef hizmetleri, vergi gelirlerinin artırılması, vergi borçlarının daha iyi yönetilmesi, bu mükelleflere daha iyi hizmet verilmesi ve vergiye uyumlarının yükseltilmesi amacıyla iyileştirilecek. Mevcut büyük mükellef vergi dairelerinin sahip olması gereken mükellef standart-

ları gözden geçirilerek yeniden belirlenecek ve bu vergi dairelerinin mükellef sayısı orta düzey mükellefler ayıklanarak hizmet verilmesi kolay hale getirilecek.

Bu vergi dairelerinin üst düzeyde bir hizmet sağlayabilmesi için gerekli yetenekli personel ve uzman kadrolar öncelikle sağlanacak ve gerekli kaynak aktarılacak.

Elektronik muhasebe ve elektronik beyanname uygulamasına bu mükelleflerden başlanarak vergi tabanı geliştirilecek.

Vergi borçlarının izlenmesine dönük sistem analizi kolaylaştırarak, borcun yaşını gösterecek, zaman serilerini yaratacak ve diğer detaylı analitik bilgileri sağlayacak şekilde geliştirilecek.

Kamu kurumlarının vergi borçlarının azaltılmasına dönük genel ya da her kurum için ayrı strateji geliştirilmesi üzerinde çalışılacak. Bu konuda ilgili diğer kurumlarla işbirliği yapılacaktır.

Özel sektör vergi borçlarının azaltılmasına dönük olarak yapılan çalışmalara devam edilecek. Bu çalışma borç yapısının analizi, borç artış ya da azalışının sebepleri, vergi borcunun izlenmesindeki hukuki ve pratik prosedürün gözden geçirilmesini ve bu alanda yapılabileceklerin belirlenmesini kapsayacaktır.

Beyana dayalı gelir ve kurumlar vergisinde taksit sayısı azaltılacaktır.

Mükellef hizmetlerine ilişkin strateji geliştirilecek, mükellef idare

ilişkilerini daha sağlıklı hale getirecek bir plan hazırlanarak hizmetlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Mükellef hizmetleri kapsamında vergiye uyumu ve vergi bilincini artıracak projelere ağırlık verilecektir.

Vergi idaresi personeli için;

* Vergi sistemindeki hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlamak,

* Bilgi ve uygulama kapasitesini yükseltmek,

* Mükellef-idare ihtilaflarını azaltmak,

* Yeni projelere uyum sağlamak

amaçlarıyla sürekli ve geçici eğitim programları oluşturulup uygulanacaktır.

Vergi idaresinin yeterli kaynağa sahip olması sağlanacaktır. Vergilemenin uluslararası boyutunun geliştiği, ülkeler ve birlikler arasındaki politikanın ana unsurlarından biri haline geldiği bir ortamda, vergi idaresinin yurt dışı açılımını sağlayacak ülkemiz sistemini yabancı yatırımcı ve ilgililere tanıttacak ve aynı zamanda karşılaştırmalı vergi politikalarını yakından takip etmek amacıyla, vergi idaresi personeli için yurt dışı kadro sayısı yeteri ölçüde arttırılacaktır.

OECD Ülkelerinin birçoğunda ücretler üzerindeki vergi yükü azalıyor

2002 yılında OECD ülkelerinin bazılarında işçilerin ortalama gelirleri üzerindeki vergi yükü azaldı. Alınan geçici bilgiler, bir işçinin ortalama geliri üzerindeki gelir vergisi ve işçi tarafından ödenmekte olan sosyal güvenlik kurumu kesintisi toplamının, dokuz OECD ülkesinde, yüzde 1'den daha fazla ve iki ülkede de (İrlanda ve Hollanda) yüzde 3'ten fazla düştüğünü gösteriyor. Ücretler üzerindeki bu yüklerin sadece iki ülkede, Macaristan ve Türkiye'de yüzde 1'den daha fazla arttığı görülüyor.

OECD tarafından yıllık olarak yayınlanmakta olan Ücretlerin Vergilendirilmesi isimli yayının son sayısında, ücretler üzerindeki vergilerde 2000 yılında gözlemlenmiş olan genel eğilimin devam ettiği görülüyor. Finlandiya, Almanya, Hollanda ve İsveç gibi bazı ülkeler, vergi hadlerini, yüzde 30'un üstü gibi görel olarak yüksek hadlerden aşağı çektiler. İrlanda ve Portekiz gibi diğer bazı ülkeler esasen hali hazırda düşük olan ver-

gileri daha da düşürürken, Kanada, Lüksemburg ve İtalya gibi ülkeler toplam yüzde 25 dolayında olan vergi ve sosyal güvenlik kesintisi yükünü azalttılar.

İşçi kesiminin ödediği vergiler, onların ücretlerinin yüksekliğine ve aile yapılarına bağlı olarak değişiklik gösteriyor. Ücretlerin Vergilendirilmesi isimli yayın, gelir durumu ve aile yapısı bazında değişik, sekiz aile grubu için ödenen vergileri ve alınan yardımları gösteriyor. Tahmin edileceği gibi yüksek ücret gruplarındaki aileler daha yüksek vergi öderken, çocuk sahibi aileler genel olarak, çocuksuzlara göre daha düşük vergi veriyorlar. Bazı ülkelerde çocuklu ailelerin almakta oldukları çocuk yardımları, onların ödemekte oldukları vergilerden daha yüksek olduğu için, bu aileler, vergi vermedikleri gibi, hükümetten net bir nakit katkı alabiliyorlar. Ailede tek bir işçinin, üretimde çalışan bir işçinin ortalama ücretinin üçte ikisini kazanmakta olduğu bir durum için, OECD'nin 30 ülkesinin onikisin-

de, ailece hükümetten alınan yardımlar, ödenen vergilerden daha yüksek.

Rapor, işveren tarafından ödenmekte olan sosyal güvenlik kuruluşu kesintilerini de veriyor. Bu şekilde, işveren tarafından çalışanlar için ücret ve sosyal güvenlik kuruluşu işveren payı olarak ödenilen toplam işgücü bordro yükü ile çalışanların vergi ve sosyal güvenlik kuruluşu kesintilerinden sonra ellerine geçen net ücret arasındaki farkı görebilme olanağı da doğuyor. Ortalama ücreti kazanmakta olan bir işçi için bu fark (kendisi için işverence katlanılan yük ile net ücret arasındaki) araştırma kapsamındaki ülkelerde, en düşük rakam olan Meksika'daki yüzde 16 ile en yüksek rakam olan Belçika'daki yüzde 56 arasında oynuyor.

Birçok OECD ülkesinde, emekliliğe hak kazanmış işçiler, diğerlerine göre daha düşük kişisel gelir vergisi ödüyorlar. Buna ek olarak yaşlı insanlar ya hiç sosyal güvenlik katkı payı ödemiyorlar ya da daha düşük ödüyorlar. Ücretlerin

Vergilendirilmesi yayını, 9 OECD ülkesinde, yaşlı çalışanların vergilendirilmesi ile ilgili özel bir duruma da işaret ediyor. Buna göre, emekli aylığı alanlar üzerindeki

vergi yükü, aynı ücreti kazanmakta olan diğerlerine göre genel olarak yüzde 10-15 daha düşük. Bu düşük vergi hadleri, hükümetlerin yaşlılara sağladığı bir diğer önemli

desteği gösteriyor. Bu konudaki ayrıntılı bilgiler, bu desteğin tutarının ve gelir düzeyi ile olan ilişkisinin ülkeden, ülkeye büyük farklılıklar gösterdiğini ortaya koyuyor.

Gelir Vergisi ve Sosyal Güvenlik Kurumu için İşçiden Yapılan Kesinti Toplamı (Brüt Ücretin %'si Olarak) 1995-2001 Çocuksuz tek kişi için							
Ülke	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001*
Avusturalya	24.0	24.4	24.8	25.4	25.9	22.8	23.1
Avusturya	27.0	27.3	28.3	28.6	28.8	27.9	28.5
Belçika	41.1	41.3	41.5	41.8	41.9	41.9	41.7
Kanada	27.1	27.6	27.7	27.1	26.5	26.6	25.3
Çek Cumhuriyeti	23.2	22.5	22.9	22.8	22.7	23.2	23.1
Danimarka	45.2	44.8	44.9	43.4	44.2	44.1	43.8
Finlandiya	38.0	37.6	35.8	35.4	33.7	33.6	32.4
Fransa	27.4	27.8	28.1	27.3	27.7	26.8	27.0
Almanya	40.5	41.3	42.3	42.1	41.9	42.0	40.6
Yunanistan	17.6	17.8	17.9	18.3	17.8	18.1	18.1
Macaristan	27.9	29.6	29.3	28.9	30.1	32.4	34.3
İzlanda	20.6	21.7	21.5	21.6	20.6	21.4	22.2
İrlanda	29.2	28.5	26.0	24.9	24.3	20.3	16.9
İtalya	27.5	28.0	29.0	29.1	29.1	28.5	27.9
Japonya	13.4	13.7	15.0	13.8	16.1	16.2	16.2
Kore	4.8	4.2	5.6	6.4	8.8	9.2	9.3
Lüksemburg	25.6	25.9	26.4	24.6	25.8	26.6	24.8
Meksiko	7.7	5.3	1.4	2.6	1.6	2.9	3.1
Hollanda	40.5	39.2	39.3	34.4	35.4	36.2	33.0
Yeni Zelanda	24.5	22.3	21.6	20.0	19.4	19.5	19.6
Norveç	29.6	29.7	29.5	29.6	29.4	29.2	29.0
Polonya	18.1	18.0	16.9	15.8	31.4	31.4	31.3
Portekiz	18.0	18.1	18.2	18.1	17.6	17.7	16.5
Slovak Cumhuriyeti						19.9	19.9
İspanya	19.6	19.9	20.2	20.2	18.2	18.5	18.9
İsveç	32.6	33.7	34.5	34.4	34.1	32.9	31.7
İsviçre	22.5	22.4	21.9	21.9	21.7	21.3	24.1
Türkiye	30.5	31.6	32.8	33.1	22.9	28.7	30.4
İngiltere	26.7	25.8	25.2	25.2	24.4	23.6	23.3
ABD	25.8	25.8	25.8	25.8	25.8	25.5	24.6

* Tahmini

İhracat arttı, Ödemeler Dengesi fazla verdi

2002 yılı Şubat ayında 2,339 milyon dolar ihracat, 2,813 milyon dolar ithalat yapıldı. 2002 yılı Şubat ayında geçen yılın aynı ayına göre ihracat yüzde 7.0, ithalat ise yüzde 21.7 oranında azaldı. Aynı dönemde dış ticaret açığı yüzde 56.1 oranında azalarak 1.079 milyondan 474 milyon dolara geriledi. 2001 yılı Şubat ayında yüzde 70.0 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2002 yılı Şubat ayında yüzde 83.2 olarak gerçekleşti.

2002 Ocak-Şubat döneminde; 2001 yılının aynı dönemine göre ihracat yüzde 3.1 artarak 4,899 milyon dolar, ithalat yüzde 20.0 azalarak 6,130 milyon dolar olarak gerçekleşti. 2001 Ocak-Şubat döneminde 2,914 milyon dolar olan dış ticaret açığı, 2002 yılı Ocak-Şubat döneminde yüzde 57.8 oranında azalarak 1,230 milyon dolar

olarak gerçekleşti. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise 2001 yılının ilk iki aylık döneminde yüzde 62.0 iken, 2002 yılının aynı döneminde yüzde 79.9'a yükseldi.

2002 yılı Şubat ayında 2001 yılının aynı ayına göre; imalat sanayii ürünleri ihracatı yüzde 6.8, tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı yüzde 10.0, madencilik ve taşocakçılığı ürünleri ihracatı yüzde 19.8 düşüş gösterdi. Aynı dönemde; sermaye malları ithalatı yüzde 27.1, ara malları ithalatı yüzde 25.0 oranında düşerken, tüketim malları ithalatı yüzde 11.1 oranında arttı.

2002 yılı Şubat ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelere yapılan toplam ihracat yüzde 11.9, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracat yüzde 18.6 oranında azaldı, OECD üyesi ol-

mayan ülkelere yapılan ihracat ise yüzde 6.7 oranında arttı. Aynı dönemde Avrupa Birliği ülkelerine yüzde 11.0, Diğer OECD ülkelerine yüzde 16.8 oranında daha az, EFTA ülkelerine ise yüzde 8.9 daha fazla ihracat yapıldı. Şubat ayında Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, Türk Cumhuriyetleri ve İslam Konferansı Teşkilatı'na üye ülke gruplarına yapılan toplam ihracatta da azalma görüldü.

2002 yılı Şubat ayı ihracatının yüzde 65.2'si OECD ülkelerine, yüzde 31.7'si OECD üyesi olmayan ülkelere ve yüzde 3.2'si Türkiye Serbest Bölgelerine yapıldı. AB ülkelerinin ihracatımız içerisindeki payı 2001 Şubat ayında yüzde 53.4 iken, 2002 yılı Şubat ayında yüzde 51.1'e düştü. 2002 yılı Şubat ayı ihracatımız içerisinde OECD üyesi olmayan Avrupa ülkelerinin payı yüzde 10.2, Orta Doğu ülkelerinin

	Şubat			Ocak-Şubat		
	2001	2002	Değişim %	2001	2002	Değişim %
İhracat (000 \$)	2,515,772	2,339,477	-7.0	4,752,174	4,899,171	3.1
İthalat (000 \$)	3,594,476	2,813,110	-21.7	7,666,056	6,129,652	-20.0
Dış Ticaret Açığı (000 \$)	-1,078,704	-473,633	-56.1	-2,913,882	-1,230,781	-57.8
Karşılama Oranı %	70.0	83.2		62.0	79.9	

payı yüzde 10.2, Afrika ülkelerinin payı ise yüzde 4.7 olarak gerçekleşti.

2002 yılı Şubat ayında bir önceki yılın aynı ayına göre; OECD üyesi ülkelerden yapılan toplam ithalat yüzde 15.3 azalırken; Avrupa Birliği ülkelerinden yüzde 19.0, Diğer OECD ülkelerinden yüzde 10.6 oranında daha az, EFTA ülkelerinden ise yüzde 17.4 daha fazla ithalat yapıldı. Ayrıca; Karadeniz Ekonomik İşbirliği, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, İslam Konferansı Teşkilatı ve Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelerden yapılan ithalatla azalış görüldü.

2002 yılı Şubat ayı ithalatının yüzde 63.1'i OECD ülkelerinden, yüzde 36.1'i OECD üyesi olmayan ülkelerden ve yüzde 0.9'u Türkiye Serbest Bölgelerinden yapıldı. İthalatımız içerisinde Avrupa Birliği ülkelerinin payı 2001 Şubat ayında yüzde 43.0 iken, 2002 Şubat ayında yüzde 44.5 olarak gerçekleşti.

Ödemeler dengesi fazla verdi

Ödemeler dengesi 2002 yılı Ocak ayı itibarıyla 243 milyon dolar fazla verdi. Geçtiğimiz yıl bu rakam 633 milyon dolar açık olarak gerçekleşmişti.

Merkez Bankası, Ocak ayına ilişkin ödemeler dengesi bilançosuna göre ödemeler dengesindeki tamamıyla ihracat (FOB) Ocak ayında yüzde 9.8 artarak 2 milyar 472 milyon dolardan 2 milyar 716 milyon dolara yükseldi. Bu rakamın 226 milyon dolarını bavul ticaretiyle sağlanan gelir oluşturdu. İthalat (FOB) ise (altın ithalatı dahil) geçen yılın aynı ayına göre yüzde 22.5 oranında azalarak 3 milyar 991 milyon dolara indi. İhracat ve ithalattaki bu gelişme sonucunda dış ticaret açığı da yüzde 80.1 oranında azalarak 1 milyar 385 milyon dolardan 275 milyon dolara geriledi.

Diğer mal ve hizmet gelirleri ana

başlığı altında yer alan turizm gelirleri, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 3.6 oranında azalarak 2154 milyon dolar oldu. Faiz gelirleri söz konusu aylar itibarıyla yüzde 10.8 oranında azalarak 224 milyon dolara indi. Diğer mal ve hizmet gelirleri ise bir önceki yıla göre yüzde 63.3 oranında azalarak 346 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Diğer mal ve hizmet giderlerini

oluşturan turizm harcamaları yüzde 33.6, faiz ödemeleri yüzde 27.8, diğer mal ve hizmet giderleri ise yüzde 39.5 oranında azaldı. Turizm harcamaları 73 milyon, faiz ödemeleri 371 milyon ve diğer mal ve hizmet giderleri 328 milyon dolar oldu.

Ocak ayında, karşılıksız transferler kalemi içerisinde yer alan işçi gelirleri yüzde 58.9 azalarak, 172 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Ödemeler Dengesi Analitik Sunum (Milyon ABD Doları)		2001	2002
		Ocak	Ocak
A-	Cari İşlemler Hesabı	-643	243
1.	İhracat f.o.b.	2446	2670
2.	İthalat f.o.b.	-3828	-2947
	Mal Dengesi	-1382	-277
3.	Hizmet Gelirleri	1189	606
4.	Hizmet Giderleri	-614	-359
	Mal ve Hizmet Dengesi	-807	-30
5.	Yatırım Gelirleri	251	224
6.	Yatırım Giderleri	-578	-456
	Mal, Hizmet ve Yatırım Geliri Dengesi	-1134	-262
7.	Cari Transferler	491	505
B.	Sermaye ve Hesabı		
C.	Finans Hesabı	2889	673
8.	Yurtdışında Doğrudan Yatırım	-220	-26
9.	Yurtiçinde Doğrudan Yatırım	274	11
10.	Portföy Hesabı-Varlıklar	156	-236
11.	Portföy Hesabı-Yükümlülükler	1024	656
11.1.	Hisse Senetleri	272	-133
11.2.	Borç Senetleri	752	789
12.	Diğer Yatırımlar-varlıklar	1711	1286
12.1	Merkez Bankası	0	-2
12.2	Genel Hükümet		
12.3	Bankalar	1735	1314
12.4	Diğer Sektörler	-24	-26
13.	Diğer Yatırımlar-Yükümlülükler	-56	-1018
13.1.	Merkez Bankası	-53	163
13.2.	Genel Hükümet	-204	-50
13.3.	Bankalar	285	-822
13.4.	Diğer Sektörler	-84	-309
	Cari, Sermaye ve Finansal Hesaplar	2246	916
D.	Net Hata ve Noksan	412	-512
	Genel Denge	2658	404
E.	Rezerv varlıklar	-2658	-404
14.	Rezerv Varlıklar	-2658	-404
15.	Uluslararası Para Fonu Kredileri	0	0
16.	Ödemeler Dengesi Finansmanı		

Temel sorun borç stoku

Gelişmekte olan ülkelerin temel bir sorunu olan borç stoku Türkiye’yi de derinden etkilemeye devam ediyor. Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Uluslararası Kalkınma Konferansı’nda son olarak Türkiye ve Arjantin’in borç bağlantılı ödeme krizine girdiği belirtilerek, konferansın en önemli konusunu dış borç sorunu oluşturdu.

Dünya gündeminin temel konularından biri haline gelen borç stoku, Türk ekonomisinin de birinci gündem maddesini oluşturuyor. Türkiye geliştirmekte olan ülkeler arasında **“yüksek borçlu”** ülkeler grubuna dahil. Ancak, yıllık ihracat, rezerv, faiz gibi rasyolara bakıldığında alarm düzeyi göstermiyor. Buna karşın yinede ekonominin en sıcak göstergesini oluşturuyor.

Mart 2002 itibarıyla iç borç stoku toplam 89.9 milyar dolar. Hazine’nin geçen yılın sonunda 84.9 milyar dolar olan iç borç stoku ise Mart sonunda 89.9 milyar dolara ulaştı. Bu artışlara, net borç artı-

şının yanı sıra Türk Lirası’nın dolar karşısındaki değer kazanımı da etkili oldu.

İç borçlardaki en dikkat çeken gelişmeyi ise Hazine’nin Merkez Bankası ve diğer kamu birimlerine olan borçlarının giderek piyasa borcuna dönüşmesi oluşturdu. Hazine’nin Merkez Bankası’na olan borçları 22.6 milyar dolardan 19.7 milyar dolara, TMSF’ye olan borçları 10.5 milyar dolardan 10.3 milyar dolara, diğer kamu sektörüne olan borçları ise 7.1 milyar dolardan 6.1 milyar dolara geriledi. Kamu bankalarına olan borçlar ise 15.8 milyar dolardan 18.8 milyar dolara yükseldi. Hazine’nin bu kuruluşlara olan toplam borcu 65 milyar dolardan 55 milyar dolara indi.

İç borçlardaki asıl büyüme ise piyasaya, başka bir ifadeyle özel bankalara, bireysel ve kurumsal yatırımcılara olan borçları ise 28.9 milyar dolardan 35 milyar dolara kadar yükseldi.

İç borç yapısı değişiyor

Bu arada, iç borç stokunun faiz-

döviz kompozisyonunda da bu yılın ilk üç ayında önemli bir değişim yaşanıyor. Döviz cinsinden alınan iç borçların stok içerisindeki payı yüzde 16.4’ten yüzde 14’e, döviz endeksli kağıtların payı ise yüzde 20’den yüzde 14’e gerilerken, Türk Lirası cinsinden sabit faizli borçların payı yüzde 15’ten yüzde 17’ye çıktı. Değişken faizli Türk Lirası cinsinden borçların payı ise yüzde 50’den yüzde 55’e yükseldi.

Garantili dış borç sorunu

Çeşitli kuruluşlar Hazine garantisiyle gerçekleştirdikleri borçları ödeyemeyince bu borç yüküde Hazine’nin sırtına bindi.

Hazine Müsteşarlığı’nın verilerine göre, geçen yıl büyük bölümü KİT’ler ve yerel yönetimlere ait olmak üzere toplam 1 milyar 307.7 milyon dolarlık borç Hazine tarafından üstlenilerek ödendi. Bu ödemelerin, 497.2 milyar dolarlık bölümünü KİT’lerin, 590.9 milyon dolarını mahalli idarelerin, 13.1 milyon dolarını bütçe dışı fonların garantili borçları için yapılan ödemeler oluşturdu. Bu

ödemenin 260 milyon dolarını ise İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin yap-işlet-devret modeliyle yaptırdığı içme suyu projesi kapsamında satın alınmayan su için ödenen 206.4 milyon dolar oluşturdu.

10 yılda 11.2 milyar dolar

Hazine, garantili borçlar nedeniyle son 10 yılda toplam 11 milyar 159 milyon dolarlık borcu üstlenerek ödemek zorunda kaldı. Bu ödemenin 4 milyar 603 milyon doları 1992-1996 yıllarını kapsayan dönemde yapıldı. Hazine, 1997 yılında 1 milyar 743 milyon dolarlık, 1998 yılında 1 milyar 225 milyon dolarlık, 1999 yılında 1 milyar 131 milyon dolarlık, 2000 yılında da 1 milyar 128 milyon dolarlık garantili dış borcu üstlenmişti.

Yerel yönetimlerin yükü

Garantili dış borçların geri ödenmesinde Hazine'ye en fazla problemi belediyeler çıkardı. 1992-2001 yıllarını kapsayan 10 yılda Hazine, yerel yönetimlerin toplam 4 milyar 472 milyon dolarlık borcunu ödedi. Aynı dönemde KİT'lerin borcu için yapılan ödeme 1 milyar 995 milyon dolara ulaştı. Bu denemede, Türkiye Kalkınma Bankası'nın 261 milyon dolarlık, Kamu Ortaklığı Fonu'nun 3 milyar 243 milyon dolarlık, İzmit Büyükşehir Belediyesi'nin de yap-işlet-devret garantileri nedeniyle 595.1 milyon dolarlık borcu Hazine tarafından üstlenildi.

Alcaklar 7.7 katrilyon

Hazine, garantili borçları ödedikten sonra, bu ödemeyi, asıl borçlu kuruluş adına alacak kaydediyor.

Hazine Garantileri Nedeniyle Üstlenilen Geri Ödemeler (Milyon dolar)		
Borçlu Kuruluş	2001	1992-2001
Garantili Dış Borç	1.101.322	7.320.703
Bankalar	0	261.316
TKB	0	261.316
Bütçe Dış Fonlar	13.127	569.596
KOF	0	528.215
ÖİB	13.127	13.127
SSDF	0	28.254
Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT'ler)	497.209	1.995.729
BOTAŞ	111.646	130.217
EBK	0	52.645
EÜAŞ	183.334	436.681
TCDD	45.714	328.085
TDÇİ	265	148.959
TEİAŞ	55.242	141.684
TESTAŞ	0	20.442
TMO	101.008	710.410
TPAO	0	2.221
TÜGSAŞ	0	18.705
Türkiye Gemi Sanayi	0	5.680
Katma Bütçe	0	21.641
Anadolu Üniversitesi	0	5.218
İstanbul Üniversitesi	0	16.423
Mahalli İdareler	590.986	4.472.421
Adana Büyükşehir Belediyesi	89.652	117.643
Adapazarı Belediyesi	8.754	87.171
Alanya Belediyesi	0	4.592
Ankara Büyükşehir Belediyesi	53.098	1.361.062
ASAT	8.762	15.801
ASKİ	11.961	61.548
Bafra Belediyesi	11.419	34.100
Bandırma Belediyesi	5.217	6.582
Bursa Büyükşehir Belediyesi	18.104	18.104
Dalaman Belediyesi	12.655	18.624
Didim Belediyesi	11.483	28.323
EGO (Ankara)	36.116	517.539
ESHOT (İzmir)	0	20.458
GASKİ	111.361	165.537
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	304	8.344
İGDAŞ	9.341	319.600
İskenderun Belediyesi	6.599	24.547
İSKİ	33.686	347.349
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	0	288.812
İs.Olimt.Oy.Hazırlık ve Düz.Kurulu	2.660	2.660
İZGAZ	17.627	78.718
İzmir Büyükşehir Belediyesi	98.047	460.086
İzmit Büyükşehir Belediyesi	14.467	327.984
İZSU	3.655	98.783
Marıç	20.719	27.943
Menemen Belediyesi	1.838	5.309
Yozgat Belediyesi	3.461	25.202
Garantili İç Borç	0	3.243.384
Bütçe Dışı Fonlar	0	3.243.384
KOF	0	3.243.384
YİD Ürün Satış Garantileri	206.421	595.065
İzmit Büyükşehir Belediyesi	206.421	595.065
Genel Toplam	1.307.743	11.159.152

Hazine'nin bu nedenle söz konusu kuruluşlardan 2001 sonu itibarıyla olan toplam alacağı 7.7 katrilyon lira düzeyinde bulunuyor. Yeni Kamu Borçlanma Yasası gereğince söz konusu alacakların tasfiye edilmesi gündemde bulunuyor.

Borçtan kurtulmak kolay olmayacak

Ağır ekonomik krizden IMF ve Dünya Bankası'ndan sağlanan yüklü dış finansal destekle çıkmaya çalışan, bankacılık operasyonlarının etkisiyle iç borçları da katlanan Devletin toplam net borç stokunun Gayri Safi Milli Hasılası'na (GSMH) oranı 2001 sonu itibarıyla yüzde 89.2'ye ulaştı. Bu oran 2000 yılında yüzde 60'ın altında bulunuyordu.

Hazine projeksiyonları

Hazine'nin, Türkiye'nin gelecek beş yıllık dönemdeki borçluluk düzeyine ilişkin büyüme, faizler ve faiz dışı fazlayla ilgili olası senaryolara göre değişen farklı projeksiyonları bulunuyor. Buna göre 2001 yılında yüzde 89.2'ye

ulaşan borçların milli gelire oranı, 2002 yılında yüzde 81.3'e inecek.

Borçluluk düzeyine etki eden makro ekonomik gelişmelerin programda öngörüldüğü biçimde seyretmesine dayalı baz senaryoya göre söz konusu düzey 2006 yılında da yüzde 63.9'e gerileyecek.

Ancak, önümüzdeki beş yıllık dönemde diğer değişkenler öngörüldüğü gibi gerçekleşirken, öngörülenden daha yüksek büyüme yaşanırorsa borçluluk düzeyi 2006'da yüzde 59.2'ye, daha düşük büyüme yaşanırorsa yüzde 72.1'e gerileyecek.

Borçların milli gelire oranı, anılan dönemde diğer değişkenler aynı kalırken, faiz oranları yüksek seyrederse yüzde 72.1'e, faizler düşerse yüzde 57.8'e inecek.

Diğer makro büyüklükler programa uygun seyrederken, faiz dışı fazla hedefin altında kalırsa, 2006 sonunda borçluluk düzeyi yüzde 75.3 olacak.

Beş yıllık dönemde faiz ve büyüme dışındaki değişkenler progra-

Farklı Senaryolara Göre Borç Stoku/GSMH (2006; Yüzde)	
Baz senaryo	63.9
Düşük büyüme	72.1
Yüksek büyüme	59.2
Yüksek faiz oranları	72.1
Düşük faiz oranları	57.8
Düşük büyüme-yüksek faiz	77.8
Yüksek büyüme-düşük faiz	55.6
Düşük faiz dışı fazla	75.3

ma uygun gelişirken, hedeflenene göre daha düşük büyüme ve daha yüksek faiz düzeyleri oluşursa yüzde 77.8 olacağı hesaplanan borçların milli gelire oranı, yüksek büyüme-düşük faiz senaryosunda ise yüzde 55.6'ya gerileyecek.

Söz konusu projeksiyonlar, en iyimser senaryoya göre bile kamunun iç-dış borç toplamının GSMH'a oranının 2006 sonu itibarıyla yüzde 55.6'nın altına inmeyeceği ve çok borçlu ülke olmaktan kurtulamayacağını gösteriyor.

	Konsolide Bütçe Borç Stokundaki Artışın Kaynakları (% GSMH)			
		2000	2001	fark
* Bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması	Dış Borç	19,7	26,5	6,8
* Döviz kurlarındaki yükselme	İç Borç	29,0	68,1	39,1
* Büyüme oranındaki düşüş	- Kamu Bankaları	2,3	12,7	10,3
	- TMSF	4,3	18,9	14,6
	- Diğer Kamu	3,2	5,7	2,5
	- IMF	-	7,7	7,7
	- Piyasa	19,3	23,2	3,9
	Toplam Stok	48,7	94,5	45,9

2001'de Türkiye'den 13.9 milyar dolar sermaye çıktı

2001 yılında 13.9 milyar dolar net sermaye çıkışı yaşandı. 1999 yılında 4.9 milyar dolar ve 2000 yılında ise 9.6 milyar dolar net sermaye girişi yaşanmıştı.

Merkez Bankası tarafından hazırlanan 2001 yılı raporuna göre 2001 yılında Fon alanlarda net sermaye çıkışı yaşandı.

Raporda;

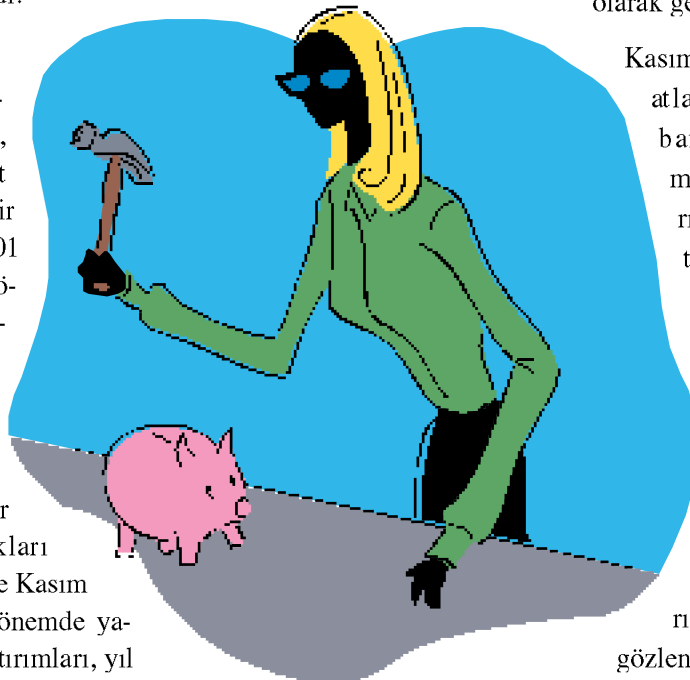
Sermaye hareketlerinin kompozisyonu, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin bir sonucu olarak, 2001 yılında 2000 yılına göre önemli şekilde değişmiştir. 2000 yılında Hazine'nin yurtdışı piyasalarda tahvil ihracı, bankacılık sektörü ile diğer sektörlerin sağladıkları kısa vadeli krediler ve Kasım krizine kadar olan dönemde yabancıların portföy yatırımları, yıl

genelinde gerçekleşen sermaye girişlerinin büyük kısmını oluşturdu. 2001 yılında ise yaşanan krizle beraber sözü geçen kanalların tümünden net sermaye çıkışı yaşanmış, net sermaye girişi ağırlıklı olarak doğrudan sermaye yatırımlarından kaynaklandı.

2001 yılında üçüncü GSM lisans

satış gelirin tahsil edilmesi, TMSF bünyesindeki bir bankanın yabancı bir bankaya satılması ve bir otomotiv üreticisinin ortaklık payını yabancı ortağına satmasından ötürü yurtiçine yapılan doğrudan yabancı yatırımlar önceki yıllara göre büyük ölçüde artarak 3,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşti.

Kasım 2000 krizinin kısmen atlatılmasından sonra yabancılar Ocak ayında 1 milyar ABD doları tutarında menkul kıymet satın almış, ancak Şubat ayında yaşanan krizle birlikte 4 milyar ABD doları tutarında menkul kıymet satmıştı. Yılın geri kalan kısmında (Mart-Aralık döneminde) yabancıların portföy yatırımlarında önemli bir değişim gözlenmemiş ve 1 milyar ABD

doları net portföy çıkışı yaşanmıştır.

2000 yılında üretimdeki artış dolayısıyla bankacılık dışındaki sektörlerin yatırım ve ithalatın finansmanı için sağladıkları uzun vadeli kredilerde belirgin bir artış yaşanmışken, 2001 yılında, üretimde yaşanan daralma ve ithalatın yavaşlamasından ötürü, bankacılık dışındaki sektörler tarafından sağlanan net uzun vadeli krediler yalnızca 267 milyon ABD doları düzeyinde gerçekleşmişti. Bankacılık sektörü ve kamu sektörü ise bu dönemde uzun vadeli kredilerde net geri ödeyici konumunda olmuştu.

Yurtdışında çalışan işçilerin Merkez Bankası'nda açtıkları kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarına giriş ve çıkışlarda Temmuz ayından itibaren önemli bir artış gözlenmiş, ancak 2001 yılı sonu itibarıyla net döviz girişinde önceki yıla göre bir azalma meydana geldi.

2001 yılında yaşanan sermaye çıkışının büyük kısmı kısa vadeli sermaye kaynaklıdır. Bu dönemde bankaların döviz mevcutlarının 996 milyon ABD doları artmasına karşın, bankaların geçtiğimiz yıl aldıkları sendikasyon kredilerini yenileme oranlarının düşmesi nedeniyle kısa vadeli net

sermaye çıkışı 11 milyar ABD doları olmuştur. Bu dönemde yaşanan diğer önemli bir gelişme, bankaların döviz üzerinden yaptıkları işlemlerin azalmasından ötürü, "Bankaların Döviz Mevcutları" kalemindeki işlem hacminin önceki yıllara kıyasla düşük kalmış olmasıdır.

2001 yılında cari işlemler ve sermaye hesaplarının bakiyelerine net hata ve noksan kaleminin eklenmesiyle oluşan 12,9 milyar ABD doları tutarındaki açığın 10,2 milyar ABD doları, Şubat, Mayıs, Temmuz, Ağustos ve Aralık aylarında sağlanan IMF kredilerinden, kalan 2,7 milyar ABD doları ise Merkez Bankası döviz rezervlerinden karşılandı.

2001 yılının başlarında bankaların Merkez Bankası'na döviz satmaları ve IMF kredi girişinin etkisiyle Merkez Bankası döviz rezervleri 16 Şubat tarihinde 2001 yılının en yüksek seviyesi olan 27,9 milyar ABD dolarına yükseldi. Merkez Bankası döviz rezervleri Şubat krizini takip eden iki ayda büyük miktarda geriledi. Haziran ayı da da döviz kurundaki kısa dönemli dalgalanmaları gidermek amacıyla Merkez Bankası'nın açtığı döviz satış ihalelerinde yüksek miktarda döviz satılmasından ötürü, 13 Temmuz tarihinde döviz rezervleri 2001 yılındaki en düşük seviyesi olan 15,9 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Merkez Bankası döviz rezervleri yılın kalanında nispeten istikrarlı bir seyir izlemiş olup, yılı 18,7 milyar ABD doları seviyesinde kapattı.

Sermaye Hareketlerinin Sektörel Dağılımı (Milyon ABD Doları)			
	1999	2000	2001
Net Sermaye Girişi	4.935	9.610	-13.882
Kamu Sektörü	1.205	6.227	-1.878
Tahvil İhracı	3.137	6.110	99
Orta ve Uzun Vadeli	-1.932	-883	-977
Kısa Vadeli	0	1.000	-1.000
Bankalar	1.885	4.636	-8.669
Tahvil İhracı	83	142	-3
Orta ve Uzun Vadeli	117	-363	-1.024
Kısa Vadeli	1.685	4.857	-7.642
Diğer Sektörler	3.003	5.830	-1.475
Tahvil İhracı	0	0	0
Orta ve Uzun Vadeli	2.292	4.905	267
Kısa Vadeli	711	925	-1.742
Diğer	-1.158	-7.083	-1.860
Menkul Değer (Yükümlülük)	968	-4.637	-3.823
Doğrudan Yatırım (Yurtiçinde)	783	982	3.266
Diğer	-2.909	-3.428	-1.303

Kaynak: TCMB

21'nci yüzyılın petrolü: Bor madeni

Deterjan sanayinden, uzay teknolojisine kadar yüzlerce değişik alanda kullanılan bor minerali, petrol ve doğalgaz kadar büyük bir stratejik öneme sahip. Kasım ayında yaşadığımız krizin ardından krizden çıkış yollarından birisi olarak Dünya toplam rezervlerinin yüzde 70'ine sahip olduğumuz bor madenlerinin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Ana haldeki değeri yaklaşık 1 trilyon dolar olan ve istendiği zaman değeri 6-7 trilyon dolara ulaşacağı tahmin ediliyor.

Pamuk Yatırım Analistlerinden Serkan Asil tarafından hazırlanan "Bor Madenleri" raporunda bu stratejik maden tüm yönleriyle değerlendiriliyor. Rapora göre;

Bor Madeni'nin Türkiye'deki yeri

Bor madeni ülkemize gözdardı edilmeyecek derecede gelir sağlayan bir madendir. Ortadoğu ülkeleri için petrolün nasıl bir stratejik önemi varsa bor da Türkiye için

aynı derecede önemli ve stratejik durumdadır. Bir başka önemli konu ise deterjan sanayiinden uzay teknolojisine kadar geniş kullanım alanı olan bor, bir daha yerine konulamayacak bir yeraltı kaynağıdır. Türkiye'de nerelerde bor bulunduğu kısaca bakarsak;

Kırka Bor İşletmeleri: Yıllık 800,000 ton ham bor üretim kapasitesine sahiptir. Yataklarının esasını tinkal konsantre, boraks pentahidrat ve boraks dekahidrat oluşturmaktadır.

Emet Bor İşletmesi: Yıllık 500,000 ton ham bor üretim ka-

sitesine sahiptir. Yataklarının esasını cevher kolomanit oluşturmaktadır.

Bigadiç Bor İşletmesi: Yıllık 200,000 ton ham bor üretim kapasitesine sahiptir. Yataklarının esasını kolomanit oluşturmaktadır. Bazılarında ise ülkesit, inyoit, hidroborasit, meyerhofferit, terçit, havlit ve pandemit minerallerine rastlanmaktadır.

Kestelek Bor İşletmesi: Yıllık 100,000 ton ham bor üretim kapasitesine sahiptir. Yataklarının esasını boraks deka, broik asit ve sodyum perborat oluşturmaktadır.

Gördüğümüz gibi bir çok çeşitli madenin değişik yörelerde bulunması ve birinin diğerinin ticari rakibi olması Türkiye'ye bu çeşitlik açısından avantaj sağlamaktadır.

Neden Stratejik?

Kullanım alanlarına bakmak bu madenin neden stratejik olduğunu gayet iyi ortaya koymaktadır. Çünkü bor şu anda 250'ye yakın sanayi

ürününde kullanılan bir element durumundadır. Bu alanlardan başlıcaları; askeri pirotetnik, nükleer silahlar, havacılık için konpozitler, fotoğrafçılık kimyasalları, deterjan ve beyazlatıcılar, kağıt hamurunu beyazlaştırma, cam, porse-len, emaye, tarım, metalurji, roket yakıtı, yanmayı önleyici, yapıştırıcı, haşere öldürücü, tekstil yıka-ma, boru çekme, ahşapta küflen-me önleyici, deri kireci söktürücü ve nükleer güç reaktörlerinde muhafazadır. Bundan da önemlisi bor ürünlerinin kullanım alanı teknolo-jik gelişmelere paralel olarak her geçen gün daha da artmaktadır. Yurdumuzda ise Amerika'nın uzay teknolojisinde kullandığı bor cevherinden mutfak kapları ve sabun yapılmaktadır. Stratejik madenin yüzde 62'si sabun, yüzde 19'u se-ramik, yüzde 6'sı cam ve yüzde 6'sı da kimya sektöründe kullanılmaktadır. Metalurji sektöründe ise kullanılmamaktadır.

Dünya ve Türkiye

Dünyanın en büyük borat cevheri rezervlerine sahip olan Türkiye,

dünya rezervlerinin yüzde 63'üne sahiptir. Onu sırasıyla yüzde 13.7 ile Rusya yüzde 10.3 ile ABD ve yüzde 4 ile Şili takip etmektedir. Türkiye dışındaki ülkelerde dünya-nın ancak 50-60 yıllık ihtiyacını karşılayacak olan bor rezervleri bulunurken, Türkiye'deki bor dünyanın hiçbir yerinde üretim ya-pılmasa bile dünyaya 350 yıl yete-cek kapasitededir. Geçen yıl rafine bor ihracatına baktığımızda ise ABD'nin 1,300,000 ton, Türki-ye'nin ise yaklaşık 350,000 ton ih-racatı bulunmaktadır. Türkiye top-lam 1,050,000 ton, 700'ü ham (iş-lenmemiş) bor olmak üzere 220 milyon dolar ihracat geliri elde et-miş, ABD ise 800 milyon dolar ge-lir elde etmiştir. Yılda 2.5 milyon ton bor üretmekteyiz ve Türki-ye'nin sahip olduğu rezerv miktarı ise 2.5 milyar tondur. Bu da 1000 yıl demektir. Bir başka deyişle 500-750 milyar dolalık rezervimiz bulunmaktadır.

Türkiye maden ihracatı gelirinin yüzde 50'sini sadece bordan elde etmektedir. 1980 yılında 122 mil-

yon 849 bin dolarlık bor ihracatı gerçekleşirken bu rakam günü-müzde 250 milyon doları bulmak-tadır.

Türkiye'nin bor ihracatındaki baş-lıca pazarlar ABD, Batı Avrupa, Japonya, Afrika, Hindistan ve eski doğu bloku ülkeleridir. Türkiye bor madenini rafine olarak ihraç etmek için gerekli yatırımları yap-tığı takdirde şu anki ihracatını 800 milyon dolara çıkarabilir ve dünya ihracatının yüzde 50'sini kontrol eder duruma gelebilir. Eğer bor madenlerini işleyecek bir tesis ku-rulursa 3 yılda 30 milyar dolarlık gelir elde etmek mümkündür.

Kamulaştırma Süreci

Osmanlı İmparatorluğu bor made-ninin değerinden habersizdi. 1860'lı yıllarda İngiliz Borax Con-solidated Ltd. Şirketi 60,000 İngi-liz Sterlini karşılığı Susurluk'taki Boraks sahalarının imtiyaz hakları-nı almış ve Pandermit adı altında ihraç etmeye başlamışlardır. 1935 yılında ise ilk kez MTA ve Etibank gibi kamu kuruluşlarına arama ruhsatı verilmiştir. 1956 yılında MTA'nın girişimleriyle Emet'teki borların Etibank'a devri sağlan-mıştır. Böylece ilk kez yabancı bir şirketle birlikte Etibank'da bor ih-racatına başlamıştır. 1974 yılında Ticaret ve Enerji Bakanlığı tonu 25-30 dolardan satılan bor cevheri-nin fiyatını, taban fiyatı uygulama-sına giderek tonun 70 dolara yük-seltmiş, böylece piyasada bor fi-yatları bir anda 90 dolara kadar yükselmiştir. Tüm bunların sonu-cunda 1978 yılında zamanın hükü-meti Türkiye'deki bütün bor tuzu madenlerini devletleştirme kararı almıştır. Bu kamulaştırma sonu-

DÜNYA BOR REZERVLERİ		
	Toplam Rezerv (bin ton)	Toplam Pay (%)
Türkiye	644,000	63.1
Rusya	140,000	13.7
ABD	105,000	10.3
Şili	41,000	4.0
Çin	36,000	3.5
Peru	22,000	2.2
Bolivya	19,000	1.9
Arjantin	9,000	0.9
Yugoslavya	3,000	0.3
İran	2,000	0.2

cunda yüksek katma değer yaratan ürünler üretme görevi tamamen Etibank'a devredilmiştir. Günümüzde Eti Holding tek yetkili kuruluştur.

Günümüzdeki resmi rakamlara göre;

* Eti Holding kendi müesseselerine 42 dolar/ton,

* Yurt dışı piyasalara 141 dolar/ton,

* Yurt içi piyasalara 230 dolar/ton'dan satmaktadır.

Dünya bor pazarında bir borsa mevcut değildir. Uluslararası piyasada fiyatlar, pazarı kontrol eden iki tekel konumundaki Eti Holding ve USBorax tarafından belirlenmektedir. Ancak üreticiler gizlilik nedeniyle üretimlerindeki hammadde, yardımcı madde, işçilik ve vb. maliyetler ile bunların üretimdeki paylarını açıklamadıkları için bor bileşiklerinin maliyetinin ne olduğu bilinmemektedir.

En son gelişme olarak 31 Mayıs 2001 tarihinde Anakara Onuncu İdare Mahkemesi, Eti Holding'i özelleştirme kapsamına alan karar için "yürütmeyi durdurma" kararı aldı.

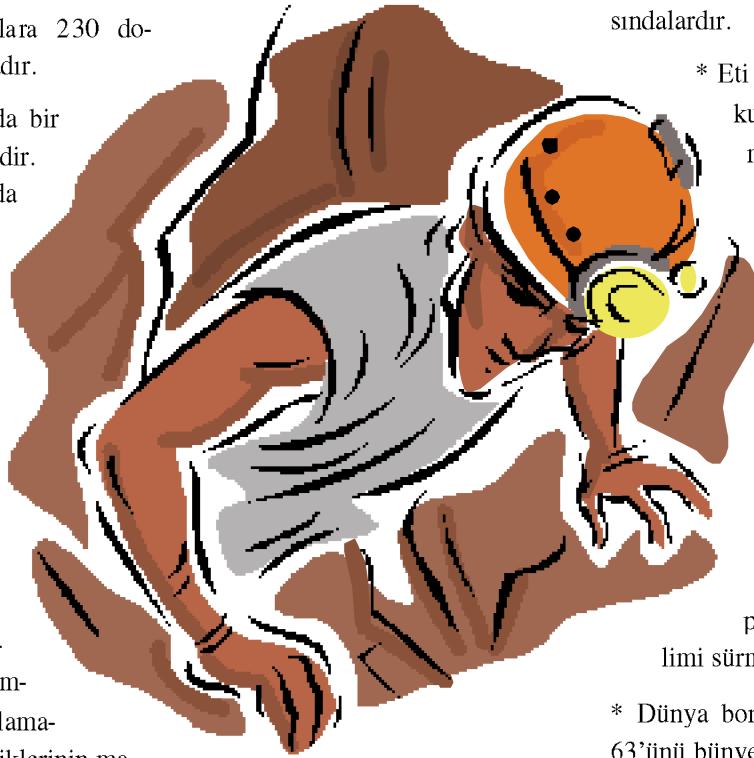
Sonuç

* Türkiye dışındaki bor madeni sahibi ülkeler kendi ihtiyaçlarını ancak karşılayabildikleri için Eti

Holding % 88'lik dünya pazarı payı ile bor madeni satışında tekel şirketi konumundadır.

* Yabancı kuruluşlara 141 dolar-dan satarken, iç piyasaya 230 dolardan satması ilginçtir. Hatta bazen yerli kuruluşlara yapılan satışlar kesilip o kuruluşlar iflas aşamasına gelmişlerdir.

* Yerli ve yabancı kuruluşlar için

* Bor madeninin yüzde 84'ü ham bor, yüzde 16'sı rafine bor olarak ihraç edildiği için 500 milyon USD civarında kayıp olmaktadır. Eti Holding'in yaptığı fiyat farklılaştırması yüzünden yerli rafine bor üretiminin yapılması engellenmektedir.

* Avrupa ülkeleri, rezervleri yok denecek kadar az olmasına rağmen bor uç ürünleri ve kimyasallarının en önemli pazarlayıcı ülkeleri arasındalardır.

* Eti Holding Türk sanayi kuruluşlarına bor satmama eğiliminde olduğu için Türk Sanayicileri Danıştay'a başvurmuşlardır. Danıştay da 1 Mayıs 2000'de Türk sanayicilerinin maden satın alabileceği kararını almıştır. Ancak Eti Holding'in bu karara rağmen iç piyasaya pahalı mal satma eğilimi sürmektedir.

* Dünya bor rezervlerinin yüzde 63'ünü bünyesinde bulunduran Eti Holding, 1.5 milyon/yıl civarında olan dünya bor üretiminden yüzde 31.4, USBorax da yüzde 38.9 gibi yakın paylar almaktadırlar. Ancak yıllık yaklaşık 1.2 milyar USD'lik parasal büyüklükten USBorax'ın aldığı pay yüzde 65, Eti Holding'in ise yüzde 21'dir. Bunun sebebi Eti Holding'in 350,000 ton/yıl rafine bor ürünü satışına karşılık USBorax'ın 1.3 milyon ton/yıl rafine bor ürünü satışı gerçekleştirmesidir.

farklı fiyat uygulaması ihraç ürünlerinin fiyatlarına yansımakta, bu da kayba sebep olmaktadır.

* Yerli kuruluşlara pahalı satılması nedeniyle yerli sanayi kurulmamaktadır. Mevcut sanayi de zaman zaman ihtiyacı olan bor madenini dışarıdan ithal etmektedir. Yani, Eti Holding'in ihraç ettiği malı, yerli üreticiler ithal etmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere karşı en yüksek gümrük korumacılığını Avrupa Birliği uyguluyor

Uluslararası Yardım Ajansı OXFAM tarafından yayınlanmış olan bir Rapora göre, Avrupa Birliği, geçen yıl piyasalarını en fakir ülkelere açmak yolunda girişimde bulunmuş olmasına rağmen, halen diğer sınılanmış ülkelere göre, gelişmekte olan ülkelere yaptığı ithalatta daha yüksek korumacılık uyguluyor, engeller koyuyor.*

Raporda, ticari korumacılık düzeyinin saptanmasında kullanılan on kıstas esas alınarak yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, AB'nin, A.B.D., Japonya ve Kanada'dan daha yüksek gümrük korumacılığı uyguladığı belirtiliyor. Rapor, bu dört sınılanmış gücü, fakir ülkeleri piyasalarını serbestleştirmeye zorlarken kendi piyasalarını diğer ülkelere kapalı tutmak suretiyle "çifte standart" uygulamakla itham ediyor.

Raporda ayrıca, Avrupa Birliği'nin "Silah Dışında Herşey" başlığı altında yürüttüğü ve en fakir 48 ülkeden yapılan ithalata pi-

yasalarını açmasını öngören girişiminin; yüksek gümrük duvarları, tarım sübvansiyonları, tekstil sektörü için uygulanan korumacılık ve anti-damping uygulamaları gibi diğer geri kalan ticaret engellerinin olumsuz etkisini gidermeye yetmediği ortaya konuluyor.

Rapor genel anlamıyla ticari liberalizasyon hareketinin gelişmekte olan ülkelere fayda sağlayabileceğini kabul ederken, bu kuralın her zaman geçerli olmayabileceği ve çok taraflı ticaret düzeninin, onların çıkarları çerçevesinde değerlendirildiği savını ortaya koyuyor.

Rapor, kendi ticari engellerini hızlı bir şekilde kaldıran, koruma duvarlarını indiren bazı gelişmekte olan ülkelerin, daha yavaş bir liberalizasyon uygulayan, ticari engelleri daha yavaş biçimde kaldıran diğer gelişmekte olan ülkelere göre, fakirliklerini daha yavaş biçimde azalttıklarını ileri sürerek, Dünya Bankası ekonomistlerinin yakın geçmiş dönemde ortaya koymuş oldukları bulgulara da itiraz ediyor, karşı çıkıyor.

Rapor, Uluslararası Para Fonu IMF ile Dünya Bankası'nın, ülkelere kredi verirken kredi teminini, bu ülkelerin ticaret engellerini kaldırmaları şartına bağlama ve geçmişte daha ileri düzeyde ticari serbestleştirme uygulamış ülkelere daha yüksek tutarda kredi sağlama uygulamasından vazgeçmeleri gerektiğini söylüyor. Bununla beraber Oxfam, bu kuruluşların, ithalat erine sınırlama getirmiş olmalarından ötürü fakir ülkeler kadar zengin ülkeleri de suçlamakta olduğunu kabul ediyor. Nitekim, IMF Genel direktörü Horst Köhler, geçen yıl IMF'nin Ottawa'da yapılmış olan Yıllık Olağan toplantısında yaptığı konuşmada, bazı katılımcıların rahatsızlık duymaları pahasına, A.B.D.'nin, Avrupa ülkelerinin ve Japonya'nın uygulamakta olduğu ve fakir ülkeleri zarara sokan bazı tarımsal gümrük vergileri ve sübvansiyonlarının bir listesini vermişti.**

Ancak şurası da muhakkak ki, IMF ve Dünya Bankası herne kadar kredi sağlama programları yo-

luyula, fakir ülkeleri ticari alanda serbestleştirmeye –mecbur bırakma olmasa dahi- özendirme imkânına sahipken, sanayileşmiş yedi ülke karşısında böyle bir olanağa sahip değiller.

Rapor aynı zamanda; tarım ürünleri ihracatına sağlanan sübvansiyonların kapsamlı bir şekilde yasaklanmasını, temel işgücü standartlarının ulusal hükümetlerce daha sıkı bir biçimde uygulanmasını, anti-tröst mevzuatının uluslararası düzeyde daha etkin bir şekilde yürürlüğe konulmasını ve "Fikri Mülkiyet Haklarının Ticari

Ursurları" (Trips) hakkındaki Anlaşma hükümlerinin uygulanmasının gelişmekte olan ülkeler için daha yumuşatılmasını öneriyor.

Sözkonusu Rapor, çoktarafli ticaret sisteminin ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini etkileyen diğer politikaların reforma tabi tutulmasını amaçlayan ve Oxfam tarafından başlatılan üç yıllık bir kampanya ile ilgili olarak yayınlanmış bulunuyor.

Oxfam'ın hazırladığı Rapor Dünya Ticaret Örgütü tarafından da fazla abartılı olmayan bir beğeni

ile karşılandı. DTÖ Başkanı Mike Moore, Raporun "sağlıklı ve faydalı" olduğunu ve tutarlı argümanlar içerdiğini söyledi. Moore bununla beraber Raporun, yeni ticaret müzakerelerinin, ticari engellerin kaldırılmasında oynayabileceği rolü yeterince değerlendiremediğini ve Trips konusunda ileri sürdüğü görüşlerin ise, Do-ha'da yapılan Konferans'ta kamu sağlığının korunması ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu'na alınmış olan karar sonucunda geçerliliğini yitirdiğini söyledi.

* Financial Times, 11 Nisan 2002, Sh.3.
www.maketradeair.com

** Financial Times, 12 Nisan 2002, Sh.3.

AB 2002'den umutlu

Avrupa Birliği 2001-2003 dönemi ekonomik tahminlerini açıkladı. Raporda AB üyesi ülkeler ve aday ülkelere ilişkin tahminler yer aldı.

Bu tahminlere göre, Euro alanında büyüme 2002'de yüzde 1.4, 2003'te yüzde 2.9 olacak. AB genelinde ise bu oranlar 2002'de yüzde 1.5, 2003'te yüzde 2.9 olacak. Enflasyon oranları ise, 2002'nin ikinci yarısında azalmaya başlayarak yıl sonunda yüzde 2.2, 2003'te yüzde 2 olması bekleniyor. İşsizlik oranının Euro alanında 2002'de küçük bir artışla yüzde 8.5, 2003'te ise ekonominin düzelmesinin etkilerinin istihdam piyasasına yansımaları sonucunda işsizliğin azalmasıyla yüzde 8.1 olması öngörülüyor.

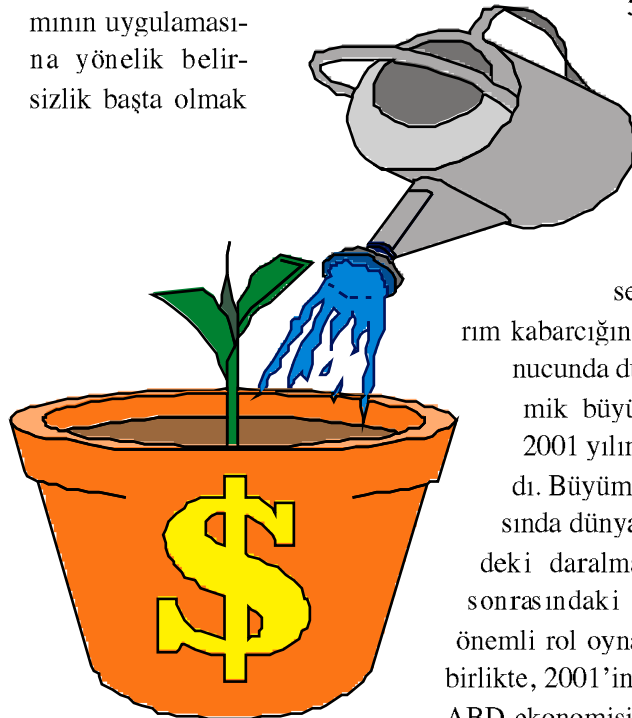
AB Komisyonu aday ülkelere yönelik ekonomik tahminler raporunda ise; 2002 yılında ekonominin düzelme eğilimlerinin artacağı, bununla beraber Orta

ve Doğu Avrupa ülkelerinde (ODAÜ), büyümenin hızlanacağı belirtildi. Aday ülkelerdeki büyüme oranlarının ortalamasının 2002'de yüzde 2.8, 2003'te ise yüzde 3.9 olması öngörülüyor.

Raporda, Türkiye'nin ekonomisinin iyileşme yolunda olmakla beraber, IMF programının uygulamasına yönelik belirsizlik başta olmak

üzere, belirsizliğin devam ettiği belirtiliyor. Türkiye'ye yönelik 2002 ilkbahar tahminlerinin 2001 sonbahar tahminlerine göre daha karamsar olduğu, ama Türk Lirasının değer kazandığı ve faizlerin büyümeye olanak verecek oranlara düştüğüne yer veriliyor. Raporda, 2002 enflasyonunun ise yüzde 51 olacağı öngörülüyor.

Petrol fiyatlarındaki artış ve özellikle bilişim teknolojileri sektöründeki yatırımların kabarcığının patlaması sonucunda dünyadaki ekonomik büyüme oranlarında 2001 yılında düşüş yaşandı. Büyümenin yavaşlamasında dünya ticaret hacmindeki daralma ve 11 Eylül sonrasındaki belirsizlik de önemli rol oynadılar. Bununla birlikte, 2001'in son döneminde ABD ekonomisinin büyüme yo-

luna tekrar girmiş olmasının 2002’de dünya ekonomisine ivme kazandırması bekleniyor. Bu iyi gelişmelere rağmen, aday ülkelerde 2002 büyüme öngörülere Kasım 2001 tarihindeki öngörülere göre daha düşüktür.

2001 yılında Malta, Polonya ve Türkiye dışındaki aday ülkelerde büyüme, özellikle hane tüketimi ve yatırımdan doğan yurtiçi talep sonucunda gerçekleşti. Bununla birlikte, Polonya ve Türkiye’deki yatırımda daralma sonucunda aday ülkelerde toplam yatırım oranları sınırlı kaldı.

2001 yılında en yüksek büyüme oranları, güçlü yurtiçi taleple Rusya’daki olumlu ekonomik gelişmeler sonucunda Baltık ül-

kelerinde görüldü. Ekonomik gelişmeler öngörülerden daha olumsuz gerçekleşmesine rağmen, Türkiye’de 2000 sonu ve 2001 başındaki ekonomik krizlerden sonra, ekonomi yavaş yavaş istikrar kazanmaya başladı. Türk Lirası sınırlı da olsa değer kazanmış, gerçek faiz oranları sürdürülebilir kalkınmayı ve yatırımı destekleyecek düzeye inmeye başlamıştır.

2002 yılının ilk yarısında AB’deki ekonomik hareketlenmenin sınırlı kalması beklendiğinden, aday ülkelerde yıl içinde büyüme oranında önemli bir artış öngörülüyor. AB’de 2003’te hız kazanmaya başlayan ekonominin aday ülkelere olum-

lu yansımaları ve büyüme oranlarını yüzde 4’e çıkartması bekleniyor.

Enflasyon oranlarında dış etkenlerin önemi büyüktür. Dolaylı vergilerle resmi fiyatlardaki artış sonucunda çekirdek enflasyon eğilimleri beklenenden daha yüksek kaydedildi.

Yapısal reformlar sonucunda Bulgaristan, Litvanya, Polonya ve Türkiye’de istihdam oranlarında düşüş kaydedildi. Büyüme oranlarındaki yavaşlama da istihdamı olumsuz etkiledi.

Aday ülkelerin toplam dış ticaret dengeleri ve cari hesaplarında görülen kısmi iyileşme Polonya ve Türkiye’de yaşanan iç talep- teki düşüşle bağlantılıdır.

	Enflasyon (Yıllık değişim %)				Kamu Açığı (GIH %)				Dış Ticaret Dengesi (GIH %)				Cari Hesaplar Dengesi (GIH %)			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Bulgaristan	10.3	7.5	7.5	5.0	-0.7	1.8	-0.8	-0.7	-9.9	-12.6	-11.8	-11.5	-5.9	-6.9	-6.0	-5.5
Çek Cum.	3.9	4.7	3.9	3.5	-3.3	-5.5	-6.7	-6.0	-6.2	-5.8	-5.3	-4.8	-5.6	-4.7	-4.5	-4.1
Estonya	4.0	5.9	4.1	4.4	-0.4	0.2	0.1	0.3	-15.9	-14.6	-15.0	-15.2	-6.4	-6.5	-6.8	-6.5
Macaristan	9.8	9.2	5.2	4.2	-3.1	-4.3	-4.9	-4.6	-3.8	-3.9	-3.5	-5.0	-2.9	-2.2	-2.3	-3.6
Letonya	2.7	2.5	3.0	3.0	-2.7	-1.7	-2.8	-1.8	-14.7	-17.8	-16.5	-16.0	-6.9	-10.2	-9.4	-8.7
Litvanya	1.0	1.3	2.7	2.5	-3.3	-1.7	-1.8	-2.3	-9.8	-9.3	-9.0	-9.3	-6.0	-4.9	-3.7	-3.5
Polonya	10.1	5.5	4.0	4.5	-3.8	-5.6	-6.3	-5.6	-8.4	-6.6	-6.9	-7.6	-6.3	-4.0	-4.3	-5.1
Romanya	45.7	34.5	26.0	18.1	-4.0	-3.3	-3.0	-3.0	-4.6	-7.5	-7.5	-7.6	-3.7	-5.9	-5.5	-5.4
Slovakya	12.0	7.3	4.1	6.8	-4.8	-5.5	-5.0	-3.7	-4.7	-10.7	-10.1	-9.3	-3.7	-8.8	-8.1	-7.1
Slovenya	8.9	8.4	7.5	6.7	-1.6	-1.3	-1.3	-1.2	-6.2	-3.2	-3.2	-2.8	-3.4	0.0	-0.2	-0.2
G.Kıbrıs	4.1	2.0	3.1	3.5	-2.7	-3.0	-2.6	-1.8	-30.8	-27.5	-27.1	-26.1	-5.2	-4.4	-4.8	-4.7
Malta	2.4	2.9	2.6	2.7	-7.0	-7.0	-5.5	-4.5	-17.8	-12.3	-14.1	-13.8	-14.9	-4.8	-6.0	-5.7
Türkiye	54.9	54.4	51.0	33.0	-6.0	-28.7	-22.1	-17.9	-10.8	-3.4	-4.3	-5.4	-4.8	2.3	0.9	-0.4
Aday Ülkeler	27.6	24.8	21.1	14.8	-4.3	-13.0	-9.4	-7.9	-8.7	-6.0	-6.5	-7.0	-5.1	-2.0	-3.0	-3.6

UNCTAD'dan ABD'ye uyarı

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), doların uluslararası piyasada yüksek olan değerini aşağı çekmesi konusunda ABD'yi uyardı. UNCTAD doların değerinin aşağı çekilmemesi durumunda ABD'nin yüksek cari açık, korumacı baskılar, büyük bir dolar devalüasyonu ve kurda istikrarsızlık tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı uyarısında bulundu.

UNCTAD'ın 2002 Ticaret ve Kalkınma Raporu, ODTÜ Öğretim Üyesi Prof. Cem Somel tarafından bir basın toplantısı ile açıklandı. Raporda, dünya ticaretindeki yapısal değişiklikler, 2001 yılındaki resesyon ve gelecek döneme ilişkin projeksiyonlar üzerinde duruldu.

Raporda, geçen yıl 11 Eylül olayının ardından dünya ekonomisinde beklenen hızlı daralmanın gerçekleşmediği, ancak büyümenin yavaşladığına dikkat çekildi. 2000 yılında yüzde 3.8 olan büyüme oranının 2001 'de yüzde 1.3 düştüğüne dikkat çekilen raporda, ABD'yi takiben bütün ülkelerde büyümenin yavaşladığı, ancak bu etkinin en çok gelişmekte olan ülkelerde hissedildiği belirtildi. Raporda, uluslararası ticaretin gelişmiş ülkelerdeki daralmayı geliştirmekte olan ülkelere aktardığı, bu ülkelerin 2000'de yüzde 14 artan ihracatında 2001'deki artışın yüzde 1'in altında kalacağına işaret

edildi. Gelişmekte olan ülkelerin toplam büyüme oranının da yüzde 5.4'ten yüzde 2.1'e düştüğüne işaret edildi.

Gelişen piyasa ekonomilerine sermaye akımının 11 Eylül'den sonra daha da azaldığı, buna karşılık döviz kurlarının genel olarak istikrarlı kaldığına dikkat çekilen raporda, ancak Türkiye ve Arjantin'in bunun istisnasını oluşturduğu vurgulandı.

ABD ekonomisi belirleyici olacak

Dünya ekonomisinin geleceğinin birçok yönden ABD ekonomisinin gelişmesinin gücüne bağlı kaldığı belirtilen raporda, bu ülkede tüketici güveninin düzelmesi ve istihdamda azalmanın durması sayesinde, beklenenden daha yüksek tüketim harcamalarının üretimdeki azalmayı durdurduğu ve genişleme başlangıcının işaretlerinin alınmaya başladığı anlatıldı.

Raporda, ABD ekonomisinde daralmanın yeniden başlamasından kaygı duyulduğunu, ancak düşük bir büyüme oranında karar kılmasının daha güçlü olasılık olduğu bildirildi.

Dengeli bir büyüme zor

Dünya ekonomisinin performansının ABD'ye bağımlı olduğuna işaret edilen raporda, bu yüzden dünyada dengeli bir büyüme bekleme-

nin mümkün olmadığı vurgulandı. Raporda, "İktisadi genişlemenin hızlanması ve gelişmekte olan ülkelerin büyüme ve kalkınma hedeflerine yaklaşabilmeleri için bütün büyük sanayileşmiş ülkelerde bir talep artışının dünya ekonomisini uyarması gerekmektedir" denildi.

Önlem alınmalı

Rapor, gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaret sisteminden daha fazla yararlanması için önlem alınması gereken şu üç alanı saptadı;

"- Gelişmiş ülkelerin daha yüksek büyüme oranları gerçekleştirmesi ve piyasalarını emek-yoğun mamullere daha çok açması gerekmektedir.

- Orta gelirli gelişmekte olan ülkelere daha çok finansman olanakları ve teknoloji aracı gerekmektedir. Finans ve teknoloji, bu ülkelerin büyüme olanaklarını artırmanın yanı sıra, piyasalarını daha az gelişmiş ülkelerin mamullerine açmalarını kolaylaştıracaktır.

- İktisadi büyüme daha büyük ölçüde yurt içi pazarın genişlemesine ve bölgesel pazarlarla ticarete dayanmak durumundadır. Özellikle büyük gelişmekte olan ülkelerde yurt içi piyasa geliştikçe iktisadi büyümeyi sürdürmek için ihracat yapma eğiliminin azalması gerekir."

Yıllık enflasyon yüzde 58

Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 1,8, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 10,8, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 58 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 75,3 artış gerçekleştirdi. 2002 Nisan ayındaki 1,8 oranındaki artışın 0,6'sı devlet sektöründeki fiyat artışından, 1,2'si de özel sektördeki fiyat artışından kaynaklandı. Bir önceki aya göre imalat sanayi genel indeksi de yüzde 2 oranında artış gerçekleştirdi. Sektörler itibariyle en yüksek artış ise yüzde 7,4 ile madencilik ve taşocakçılığı sektöründe yaşandı.

Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 2,1, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 10,7, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 52,7 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 62,8 artış gerçekleştirdi. Bu artışın ana harcama grupları itibariyle 0,2'si gıda, içki, tütün grubunda, 1,2'si giyim ve ayakkabı grubunda, 0,3'ü konut grubunda, 0,1'i ev eşyası grubunda, 0,1'i sağlık grubunda, 0,1'i ulaştırma grubunda ve 0,1'i de lokanta, pastane ve otel grubunda kaynaklandı.

TEFE	NİSAN 2002	NİSAN 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	1,8	14,4
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	10,8	32,2
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	58,0	50,9
(01.05.2001-30.04.2002) - (01.05.2000-30.04.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	75,3	41,8

TÜFE	NİSAN 2002	NİSAN 2001
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	2,1	10,3
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	10,7	22,1
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	52,7	48,3
(01.05.2001-30.04.2002) - (01.05.2000-30.04.2001) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	62,8	45,6

		2002				2001							
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	4,2	2,6	1,9	1,8	6,3	2,9	3,3	3,5	5,4	6,7	4,2	4,1
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	4,2	6,8	8,8	10,8	40,5	44,5	49,3	54,6	62,9	73,8	81,1	88,6
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	5,3	1,8	1,2	2,1	5,1	3,1	2,4	2,9	5,9	6,1	4,2	3,2
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	5,3	7,2	8,4	10,7	28,3	32,3	35,5	39,5	47,7	56,6	63,3	68,5

Dünya ekonomisi

AB ve Japonya'da büyüme sinyali

Dünya ekonomisi küresel durgunluktan çıkışın sinyallerini vermeye başladı. 2001 yılının son çeyreğinde yörede 0,2 oranında daralan AB ekonomileri, 2002 yılı başlarında ekonomik aktiviteyi ve firmaların beklentilerini ölçen olumlu işaret verdi.

Japonya'da iş dünyası güven endeksi 15 aydır süren düşüşüne Mart ayında son verdi. Hala zayıf olduğu görülen endekste Haziran ayında toparlanma bekleniyor.

Japon Merkez Bankası'nın her mali çeyreğin ardından yayınladığı 'tankan' araştırmasının Mart ayında yayınlanan sonucuna göre iş dünyasının Japon ekonomisine olan güveni, 15 aylık düşüşüne son vererek, Aralık ayındaki seviyesini korudu. Eksi (-) 38 düzeyindeki endeksin uzmanların beklentilerinin biraz altında olduğu ifade ediliyor.

22 Şubat - 29 Mart tarihleri arasında 8 bin 651 şirket arasında yapılan araştırmanın sonuçlarına

göre, beklenenden daha iyimser olan iş dünyası temsilcileri, ABD ekonomisindeki düzelme eğilimine bağlı olarak ihracatın artmasıyla Haziran'dan itibaren Japonya'da toparlanma bekleniyor.

İsrail'de ekonomik kriz

Savunma harcamaları aşırı yükselen ve bu nedenle ekonomik krizin eşliğine gelen İsrail'de bütçe de 2.1 milyar dolarlık kısıntıya gidiliyor.

İsrail'li yetkililer, ekonominin zor durumda olması sebebiyle, sosyal harcamalarda da kısıntıya gidebileceklerini ima etti. İsrail'in, Filistin topraklarını işgal operasyonu, aylık 500 milyon şekelden fazla maliyete neden olurken, Başbakan Ariel Şaron, savunma bütçesi için 2 milyar şekel tutarındaki ilave ödeneği onayladı.

Büyüme yüzde 0 olabilir

Geçen yıl yüzde 0.6 düzeyinde küçülen İsrail'de, bu yıl sıfır ya da sıfıra yakın bir büyüme bekle-

niyor. Özellikle ihracat ve turizm gelirlerinin azalmasıyla, bu yılın ilk iki ayında 7 milyar şekel düzeyinde gelir kaybına uğrayan İsrail'in kamu finansman açığının, artan maliyetlerle, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yüzde 6'sı düzeyinde bir kamu finansman açığı vermesi bekleniyor. İsrail'in bütçesi 254.8 milyar şekel düzeyinde bulunuyor.

ABD ekonomisi büyüdü

ABD ekonomisinin büyüme hızı 2001 yılının son çeyreği için 1,7 ve 2001 yılının geneli için ise yüzde 1,2'ye revize edilmişti.

ABD ekonomisi, yılın son çeyreğinde yüzde 1.7 büyüyerek son bir yılda ilk kez bu kadar hızlı büyüme gösterdi. ABD'de, daha önce yüzde 1.4 olarak açıklanan dördüncü çeyrek Gayri Safi Yurtiçi Hasılası yüzde 1.7'ye revize edildi.

ABD'de, ekonominin bu kadar hızlı büyümesinin nedeni, tüketici ve hükümet harcamalarındaki ar-

tış olarak gösterildi. Ekonomistler, yüzde 1.7'lik bir büyüme hızının hala normalden düşük olduğunu, ancak hatırı sayılır bir toparlanmaya işaret ettiğini bildiriyor. Beklenenden önce başlayan toparlanmanın, bu yılın üç aylık döneminde daha da hızlanacağı ve ABD ekonomisinin bu dönemde yüzde 4 ile 5 arasında önemli bir büyüme gösterceği tahminleri yapılıyor.

Ayrıca, açıklanan tüketici güveni verileri de, Aralık 2000'den bu yana en iyimser beklentilere sahip olduğunu gösteriyor. Diğer yandan, haftalık işsizlik verilerinin beklenmedik şekilde 18 bin artarak 394 bine çıkması tedirginlik yarattı.

Büyüme verileri ardından dolar, euro karşısında yatay seyrederken, dolar euro karşısında 87.24 cent, yen ise 132.67 düzeyinde işlem gördü.

ABD'nin işsizlik oranı geçen ay yüzde 5.7'ye yükseldi. ABD Çalışma Bakanlığı'nın aylık raporuna göre, son altı aydan beri değişen bir seyir izleyen işsizlik oranı, Mart ayında bir önceki aya göre yüzde 0.2 oranında artış gösterdi.

Öte yandan, artan işsizlik oranına rağmen, geçen ay 58 bin yeni istihdamın gerçekleşmesi ekonomide canlanma sinyalleri verdi. İstihdam rakamlarındaki bu artış, son 7 ay içerisindeki ve bir önceki aydaki kayıplarla karşılaştırıldığında ilk kazanç olarak kaydediliyor.

Almanya ve İngiltere

Almanya'da sanayi üretimi artışı Aralık ayından sonra Ocak ayında da bir önceki aya göre artış gös-

terdi. Ancak, Ocak ayı sanayi üretimi geçen yılın aynı dönemine göre düşük çıktı. İşsizlik oranının Mart ayında düşmüş olması ve firmaların beklentilerindeki iyileşmeler büyümeye dair olumlu gelişmeler olarak görülüyor.

Bunun yanında ABD ekonomisinde beklenenden çabuk başlayan toparlanma sürecinin Almanya'nın ihracatını olumlu yönde etkileyebileceği tahmin ediliyor. Ancak yüksek seyreden işsizliğin yıl içerisinde beklenen toparlanma sürecine dair kırılganlığı artırdığı düşünülmekte. Almanya'da tüketici fiyatları önceki üç ayda olduğu gibi Mart ayında da yükselerek yıllık enflasyonun yüzde 1.7'den yüzde 1.8'e çıkmasına neden oldu. Mart ayındaki bu yükseliş büyük oranda enerji fiyatlarındaki artıştan kaynaklandı.

İngiltere'de Ocak ayında toplam sanayi üretimi imalat sanayi üretimindeki sert düşüşe bağlı olarak daralma gösterdi. Toplam sanayi üretimi Şubat ayında da düşüş gösterdi ve bu düşüş imalat sanayi üretimi dışındaki sektörlerden kaynaklandı.

Mart ayı içerisinde açıklanan sanayi eğilim anketine göre de imalat sanayinde yukarı doğru bir tırmanışın yavaş da olsa başladığı sonucu çıkıyor.

Tüketim harcamalarındaki artışın Şubat ayında da devam etmesi bu sonucu destekliyor. Ancak, ihracat sektöründeki durgunluk Mart ayı itibarı ile halen sürmekte. İngiltere Merkez Bankası büyümeye ilişkin belirsizlikleri dikkate alarak repo oranında değişikliğe gitmedi ve yüzde 4'de kalmasına karar verdi.

Gelişmekte olan piyasalar

Brezilya'da sanayi üretim endeksi tahminlerin altında olmakla beraber Şubat ayında da düşmeye devam etti. Sanayi üretiminde yedi aydır devam eden düşüşte yüksek faiz oranları, mamul mal talebinde yaşanan gerileme ve Arjantin ekonomisindeki kriz nedeniyle bu ülkeye yapılan ihracatın düşmesi etkili oldu. Şubat ayında tüketici enflasyonu yüzde 0.36 olarak gerçekleşti.

Arjantin de açıklanan Şubat ayı imalat sanayi üretimi verileri ekonomik gerilemenin hız kesmeden devam ettiğini göstermekte. Ocak ayında yüzde 18.4 gerileyen sanayi üretimi, Şubat ayında da yüzde 15.6 oranında daraldı. Arjantin Hükümeti'nin Nisan ayı içerisinde IMF üç yıl süreli bir anlaşma üzerinde görüşmek üzere bir araya geleceği açıklandı.

Asya ülkeleri de global resesyondan önemli ölçüde etkilendi. Asya ülkelerinden ihracatı büyük ölçüde ABD'ye ve elektronik ürünlere dayanan ülkelerde ABD ve gelişmiş ekonomilerdeki toparlanmaya paralel olarak büyüme oranlarının artması bekleniyor. Öte yandan bölge ülkelerinin önemli bir ticaret ortağı ve ihracat pazarlarında da rakibi olan Japonya'da devam eden durgunluk ve yenin değer kaybının olumsuz bir faktör olarak kendini gösterdiği düşünülüyor. Dış ticarete bağımlılığı nisbeten düşük olan Çin ve Hindistan'da ekonomik faaliyetin canlılığını koruduğu gözlemlendi.

Vergi İstatistikleri

VERGİ İNCELEME ORAN VE SONUÇLARI					
Denetim Birimleri	Yılı	Denetim Elemanı Sayısı	Yapılan İnceleme Sayısı	İncelenen Matrah (Milyon TL)	Yapılan İnceleme Sonucunda Bulunan Matrah Farkı (Milyon TL)
Maliye Müfettişleri	1996	70	948	652.734	9.847.846
Hesap Uzmanları	1996	350	4.398	227.116.344	31.886.128
Gelirler Kontrolörleri	1996	330	2.784	32.961.288	23.281.975
Vergi Denetmenleri	1996	1700	46.406	114.531.746	34.708.580
TOPLAM		2450	54.536	375.262.112	99.724.529
Maliye Müfettişleri	1997	70	574	4.379.562	123.532.495
Hesap Uzmanları	1997	350	2.592	419.154.162	38.422.235
Gelirler Kontrolörleri	1997	330	1.776	31.620.062	32.518.029
Vergi Denetmenleri	1997	1700	58.256	268.726.316	90.426.793
TOPLAM		2450	63.198	723.880.102	284.899.552
Maliye Müfettişleri	1998	70	437	20.945.829	92.549.075
Hesap Uzmanları	1998	350	4.174	714.904.254	184.860.388
Gelirler Kontrolörleri	1998	330	2.502	135.198.268	142.230.580
Vergi Denetmenleri	1998	1642	61.635	892.309.537	264.580.795
TOPLAM		2392	68.748	1.763.357.888	684.220.838
Maliye Müfettişleri	1999	70	266	949.882	1.253.548
Hesap Uzmanları	1999	350	2.372	271.577.739	512.999.650
Gelirler Kontrolörleri	1999	330	1.665	149.139.740	200.551.329
Vergi Denetmenleri	1999	1700	47.428	867.110.509	328.992.640
TOPLAM		2450	51.731	1.288.777.870	1.043.797.167
Maliye Müfettişleri	2000	70	272	43.616.463	59.070.136
Hesap Uzmanları	2000	350	3.103	1.223.427.564	959.008.208
Gelirler Kontrolörleri	2000	354	1.650	658.274.904	430.970.298
Vergi Denetmenleri	2000	1896	55.310	1.695.702.732	538.050.372
TOPLAM		2670	60.335	3.621.021.663	1.987.099.014
Maliye Müfettişleri	2001	70	171	20.199.426	4.712.672
Hesap Uzmanları	2001	350	2.559	3.858.514.397	11.787.795.735
Gelirler Kontrolörleri	2001	360	2.594	275.498.146	550.108.491
Vergi Denetmenleri	2001	1800	46.013	2.288.863.774	958.446.579
TOPLAM		2580	51.337	6.443.075.743	13.301.063.477

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Mart (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2002 Yılı Bütçe Hedefi
	2001	2002	Artış (%)		
Gelirler	10.561	15.028	42.3	-13.9	71.218
Genel Bütçe Gelirleri	10.368	14.728	42.0	-13.8	70.918
Vergi Gelirleri	7.065	11.696	65.5	0.6	57.911
Gelirden Alınan Vergiler	2.809	3.547	26.3	-23.6	19.027
Gelir Vergisi	2.274	2.685	18.1	-28.4	15.401
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	55	85	54.5	-6.6	
Kurumlar Vergisi	362	846	133.7	41.2	3.595
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	343	813	137.0	43.6	
Servetten Alınan Vergiler	191	307	60.7	-3.0	695
Motorlu Taşıtlar Vergisi	185	302	63.2	-1.2	669
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	3.108	6.044	94.4	17.6	28.625
Dahilde Alınan KDV	1.369	2.394	74.9	6.0	10.608
Taşıtlar Alım Vergisi	43	45	4.6	-36.9	490
Akaryakıt Tüketim Vergisi	780	2.144	174.9	69.0	10.509
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	248	275	10.9	-33.3	1.588
Özel İletişim Vergisi	110	174	58.2	-4.2	975
Özel İşlem Vergisi	71	120	69.0	2.4	465
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	957	1.103	15.2	-30.3	9.560
İthalde Alınan KDV	878	1.797	104.7	23.6	8.892
Vergi Dışı Normal Gelirler	2.606	1.534	-41.1	-64.2	7.007
Katma Bütçe Öz Gelirleri	192	299	55.7	-6.1	300

*Hesaplamada TÜFE % 65,1 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

GSMH	2002 (Q1)	2001	2000	1999	1998	1997
GSMH (Cari fiyatlarla ABD Doları)		179.480	199.986	185.266	206.559	192.376
GSMH (1987 fiyatlarıyla Milyar TL)		107.911	119.145	112.044	119.303	114.874
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)		-9.4	6.3	-6.1	3.9	8.3
Kişi başına GSMH (ABD Doları)		2.160	2.948	2.880	3.255	3.079
Sanayi Üretim İndeksi - Toplam Sanayi		92	101	95.7	100.9	100
- İmalat Sanayi		89.6	99.4	99.7	100	89.2
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)		31.340	27.775	26.587	26.974	26.261
Toplam ithalat (Milyon/Dolar)		41.39	44.503	40.671	45.921	48.559
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)		-10.059	-26.728	-14.084	-18.947	-22.298
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %		75.7	51.0	65.4	58.7	54.1
İşsizlik Oranı (%)		8.5	6.6	7.7	6.8	6.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)		122.157	36.421	22.920	11.612	6.683
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)		115.110	118.615	102.120	96.313	84.182
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)		3.314	-9.819	-1.360	1.984	-2.638

	2002		2001		2000
(Milyar TL)	12 Nisan	05 Nisan	28 Aralık	13 Nisan	26 Aralık
Emisyon	5.826.601	5.556.625	5.328.876	4.114.412	3.772.411
Para Arzı					
- M1	10.571.098	10.220.824	11.073.270	8.293.601	8.209.624
- M2	49.465.390	49.073.918	46.985.987	38.350.629	32.812.563
- M3	53.260.745	52.470.051	50.587.717	41.496.757	34.957.467
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	46.509.122	45.845.264	44.921.682	36.170.903	30.854.282
- Vadeli Tasarruf	34.155.137	34.156.911	31.291.397	25.588.215	21.011.698
- Vadesiz Tasarruf	3.013.323	2.780.997	3.170.598	3.064.239	2.939.556
- Vadeli Ticari	4.739.155	4.696.183	4.621.320	4.468.813	3.591.241
- Vadesiz Ticari	2.522.298	2.292.525	3.100.924	1.800.089	2.054.864
- Resmi Mevduat	2.079.209	1.918.648	2.737.446	1.249.547	1.256.923
Kredi Stoku	33.527.409	33.560.175	34.796.973	32.473.790	27.775.055
- Tüm Banka Kredileri	32.777.409	32.810.175	34.046.973	31.720.568	27.273.331
- M.B. Kredileri	750.000	750.000	750.000	753.222	501.724
Bank. El. Tah. ve Bono	67.114.027	67.105.221	44.301.618	21.808.903	10.843.431

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Nisan 2002**
- Organize Sanayi Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği
 - Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Genelgesi (2002/3)
 - Mülga Dış Krediler Kur Farkı Fonu'ndan Kullanılmış Kredilere Uygulanacak Değişken Faiz Oranı Hakkında Tebliğ
- 03 Nisan 2002**
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 678 Sayılı Kararı
- 04 Nisan 2002**
- Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No:54)
- 05 Nisan 2002**
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:304)
 - Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2002-16)
 - Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2002-17)
- Mükerrer**
- 2002/3849 Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Bölge Müdürlüklerinin ve Başmüdürlüklerin Kaldırılmasına ve Alınacak Tasarruf Tedbirlerine İlişkin Karar.
 - 2002/3895 Hampetrol ve Petrol Ürünlerinin Alım, Satım, Fiyatlandırma Esasları ile Akaryakıt Fiyat İstikrar Payı Alınması Hakkında Karar'da Değişiklik Yapılmasına Dair Karar.
- 06 Nisan 2002**
- 2002/3892 Kamu ihale Kurulu Başkan ve Üyeliklerine Yapılan Atamalar Hakkında Karar.
 - 2002/3894 Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Bölge Müdürlüklerinin ve Başmüdürlüklerin Kaldırılmasına ve Alınacak Tasarruf Tedbirlerine İlişkin 12/1/2002 Tarihli ve 2002/3849 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar.
 - Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Tebliğ (No:2002/1)
 - Petrol Ürünlerine Uygulanacak Akaryakıt Fiyat İstikrar Payları Hakkında Tebliğ (PİGM/AFİF 2002-18)
- 07 Nisan 2002**
- Yatırımlarda devlet Yardımları Hakkında Karar ve Tebliğ Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Genelge (Genelge No:2002/1)
 - 17/8/1999 ve 12/11/1999 Tarihlerinde Meydana Gelen Depremlerden Zarar Görenlerin Vergi Borçları ve Vergi Cezalarının Terkini Hakkında Genel Tebliğ (Sıra No:1)
- 09 Nisan 2002**
- 4748 Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun
 - 4749 Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun.
 - 4751 Vergi Usul Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun.
- 11 Nisan 2002**
- Devlet Muhasebesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.
 - Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No:33)
- 13 Nisan 2002**
- 2002/3929 15/1/2002-14/7/2002 Tarihleri Arasında Görev Tazminatı Ödenmesi ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Aynı Kanunun Ek Geçici 9 uncu Maddesi Kapsamına Giren Kurumlardan Aylık Alanlara 1/1/2002 Tarihinden İtibaren Ne Miktarda Zam ve Tazminat Verileceğine Dair 10/1/2002 Tarihli ve 3546 Sayılı Kararnamenin Eki Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar.
 - 2002/3930 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun Ek Geçici 3 üncü Maddesi ile 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun Geçici 17 nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Karar.
- 14 Nisan 2002**
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Başkanlığının 1 Sayılı Kararı
- 16 Nisan 2002**
- 2002/3911 Akaryakıt Tüketim Vergisi Tutarlarının Tespitine İlişkin Karar
- 19 Nisan 2002**
- Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No:589)
 - **DÜZELTME** (33 Seri Nolu Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile İlgili)
- 20 Nisan 2002**
- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Genelgesi (Sayı: 2002/4)
- 26 Nisan 2002**
- Fuarcılık Şirketlerinin En Az Ödenmiş Sermayelerini Yükseltmelerine İlişkin Tebliğ (No: İç Ticaret-2002/3)

Vergi Takvimi

- 07.05.2002** Nisan 2002 Dönemi Çeklere ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 07.05.2002** Nisan 2002 Dönemi 4705 Sayılı Kanuna Göre Tahsil Edilen Özel İşlem Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 10.05.2002** 16-30 Nisan Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.05.2002** Nisan 2002 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 20.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.05.2002** Nisan 2002 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.05.2002** Şubat-Mart-Nisan 2002 Dönemine Ait Gelir Ver. Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 20.05.2002** Nisan 2002 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 20.05.2002** GVK Madde 94/6-b'ye Göre Yapılan Stopaj'ın Beyanı ve 1.Taksit Ödemesi
- 27.05.2002** 1-15 Mayıs Dönemine ait Akaryakıt Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Her Türlü İspirtolar ve Füzel Yağından Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Röntgen Filmlerinden Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Tütün Mamüllerine İlişkin Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Oyun Kağıtlarından Alınan Ek Vergi' nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizm. Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Her Türlü Alkollü İçkilere İlişkin Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Sair Şarap ve Biralara İlişkin Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 27.05.2002** Nisan 2002 Dönemine ait Her Türlü Alkolsüz İçeceklerden Alınan Ek Vergi 'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 31.05.2002** Emlak Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 31.05.2002** Basit Usulde Vergilendirilen Mükelleflerin Gelir Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 31.05.2002** Çevre Temizlik Vergisi 1.Taksit Ödemesi
- 31.05.2002** 414 No'lu Tahsilat Genel Tebliği kapsamında tecil edilen vergi borcu ödemesi
- 31.05.2002** Veraset ve İntikal Vergisi 1.Taksit Ödemesi

Nisan 2002 Kronoloji

01 Nisan İsrail'in Filistin'e yönelik işgal hareketine dünyanın dört bir yanından tepki yağıyor. Çeşitli ülkelerde protesto gösterileri düzenlendi.

02 Nisan TBMM Filistin'i görüştü. Bütün siyasi partiler, İsrail'in biran önce çekilmesini istedi. Ecevit, "ilişkilerimizi gözden geçirebiliriz" dedi.

03 Nisan İran'da, PKK'nın elebaşları Cemil Bayık ile Halil Ataç'ı yakaladığı haberleri gazetelerde yer aldı.

04 Nisan İsrail Ordusu Batı Şeria'nın en büyük kenti Nablus'a da girdi. Kentte şiddetli çatışmalar yaşanıyor. İsrail 1100 Filistinli'yi tutkladı. Filistinli'lerin sığındığı Beytüllahim'deki Doğuş Kilesisi'nin kapısını İsrail askerleri havaya uçurdu.

05 Nisan İstanbul Yaklaşımı çerçevesinde düzenlenen ve bütün tarafların katılımı ile gerçekleşen 8.5 saatlik toplantıdan sonra 7 prensip kararı açıklandı.

06 Nisan ABD Başkanı Bush, İsrail'den Filistin topraklarından hemen çekilmesini istedi. Bush'u arayan Şaron, çekileceklerini açıkladı.

07 Nisan İran PKK'lı, Cemil Bayık'ın yakalanması haberinin doğru olmadığını resmen açıkladı.

08 Nisan Irak lideri Saddam Hüseyin, İsrail Filistin'den çekilinceye kadar bir ay petrol ihraç etmeyeceklerini açıkladı. Petrol fiyatları tırmanışa geçti.

09 Nisan TBMM'de Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu hakkında açılan soruşturma önergesi kabul edildi.

10 Nisan Madrid'te biraraya gelen AB, ABD, BM ve Rusya temsilcileri, İsrail'e Filistin topraklarından hemen çekilmesi çağrısında bulundu.

11 Nisan Milli Eğitim Bakanı Metin Bostancıoğlu, için açılan Meclis soruşturmasına Başbakan Bülent Ecevit asıl hedefin Laik Cumhuriyet olduğunu söyledi. Bu sözler TBMM'de tartışma yarattı.

12 Nisan Batı Şeria'daki Cenin mülteci kampında 250 Filistinlinin öldürüldüğü İsrail tarafından açıklanırken, Filistinliler bu sayının en az 700 olduğunu öne sürdü.

13 Nisan Arafat'la görüşmek için Kudüs'teki intihar saldırısını kınamasını şart koşan ABD Dışişleri Bakanı Powell'in isteğini Arafat yerine getirdi ve saldırıyı şiddetle kınadığını açıkladı.

14 Nisan ABD Dışişleri Bakanı Powell ile Filistin Lideri Yaser Arafat görüşmesi gerçekleşti.

15 Nisan IMF İcra Kurulu 1 milyar 150 milyon dolarlık ilk dilim kaynağın serbest bırakılmasını onayladı.

16 Nisan Türkiye ile ABD arasındaki 41. Ortaklık Konseyi toplantısı Lüksemburg'da yapıldı. Türkiye tüm üyelik görüşmeleri için takvim belirlenmesini istedi. Çin Başbakanı Zhu Ankara'da Başbakan Bülent Ecevit ile görüşti.

17 Nisan AK Parti Genel Başkanı Tayyip Erdoğan'ın 1992 yılında yaptığı bir konuşmanın kasedi ortaya çıktı. konuşmada ağır hakaretler yer aldı ve savcılık soruşturma açtı.

18 Nisan İtalya'da 30 katlı Pirelli gökdelenine küçük bir uçağın çarpması, tüm dünyaya 11 Eylül'ü hatırlattı. New York Borsası düştü, Televizyonlar canlı yayına geçti. Ancak olayın kaza olduğu anlaşıldı.

19 Nisan AK Parti Lideri Tayyip Erdoğan Resmi Gazetede yayımlanan gerekçeli karar ile milletvekili seçilemeyecek ve kurucu üye olamayacak.

20 Nisan Başbakan Yardımcısı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, "şartlar olgunlaştığında Başbakanlığı hazırım" dedi. IMF Türk Lirası'nın dolar karşısında değer kazanmasının ihracatı olumsuz etkileyeceğini belirterek çözüm olarak Merkez Bankası'nın döviz ihalesi yoluyla rezervlerini güçlendirmesini önerdi.

21 Nisan Dünya Bankası ve IMF Devlet kadrosundaki 125 bin kişinin işten çıkarılmasını istedi. Fransa'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aşırı sağcı Lider Le Pen oyların yüzde 17.3'nü alarak 2. turda Chirac'ın rakibi olurken, Başbakan Jospin ilk turda elendi.

22 Nisan Aşığı sağın yükselişi AB ülkelerini korkuttu. AB aşırı uçların güç kazanmasından endişe duyuyor. Fransızlar Le Pen'i protesto için sokağa döküldüler.

23 Nisan Genelkurmay Başkanı Org. Kıvrıkoğlu AK Parti Lideri Tayyip Erdoğan'ın konuşmasını ağır bir dille eleştirdi.

24 Nisan Genelkurmay AK Parti Lideri Tayyip Erdoğan hakkında suç duyurusunda bulundu.

25 Nisan AK Parti Lideri Tayyip Erdoğan DGM'de ifade verdi.

26 Nisan Almanya'nın Erfurt Kenti'ndeki bir lisede mezuniyet sınavına giren bir öğrenci, 14 öğretmen, 2 öğrenci ve 1 polisi öldürüp, intihar etti.

27 Nisan Cumhurbaşkanı Sezer, Bahçelievler katliamı hükümlüsü Haluk Kırıcı ile Abdi İpekçi'nin katili Mehmet Ali Ağca gibi isimler başta olmak üzere, yaklaşık 5 bin kişinin serbest bırakılmasına olanak sağlayacak af yasasını veto etti.

28 Nisan Cumhurbaşkanı Sezer'in af yasasını veto etmesi ile birlikte görüş farklılıkları ön plana çıktı. Hükümeti oluşturan üç parti lideri biraraya gelerek uzlaşma sağlayacaklarını açıkladılar.

29 Nisan Hükümet ortakları Cumhurbaşkanı'nın veto ettiği af yasasını aynen Meclis'ten geçirme kararı aldı.

30 Nisan DSP Millîyetvekili Asmail Aydın'lı vefat etti. Böylece DSP ve MHP'nin milletvekili sayısı eşitlendi.